

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 4 APRIL 1951

No. 1768

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

De aandacht van de lezers wordt gevestigd op
het bericht op blz. 271.

INHOUD

	Blz.
De prijsvorming van katoen en wol door <i>M. Fraenkel</i>	256
De publieke kapitaalmarkt in 1950 door <i>A. Ba- tenburg</i>	259
Vezels van plantaardige oorsprong door <i>Ir S. Buursma</i>	262
Een stem uit het bedrijfsleven: Samenwerking voor de productiviteitsverho- ging door <i>E. A. Veen</i>	265
Aantekening: Enkele statistische gegevens omtrent Argen- tinië II door <i>J. E. Spinosa Cattela</i>	266
Internationale notities: De Internationale Herstelbank	268
Penicillineproductie	269
Mededelingen voor economen	269
Geld- en kapitaalmarkt	
Grafieken: Productie, arbeidsproductiviteit en perso- neelsbezetting van de industrie in Nederland	270
Industriële productie in België	270
Statistieken: Bankstaten	270

Dezer dagen

continuïteit, de draden der schikgodinnen worden verder gesponnen. In Naderland werd een verder aantal prijsverhogingen bekend gemaakt, de Minister van Financiën diende belastingvoorstellen in, die tezamen f 245 miljoen aan de Schatkist moeten brengen, een Rijkslening van f 200 miljoen werd aangekondigd: rentevoet $3\frac{1}{2}$ pCt.

De index van de kosten van levensonderhoud in België steeg verder; de Regering staat voor het punt, waarbij loonsverhogingen zijn toegezegd. De Franse Regering is over dat punt heen, een aantal loonsverhogingen voor overheids personeel is bekend gemaakt; tevens een aantal prijsverhogingen: gas met 5 pCt, huisbrandkolen met hetzelfde percentage.

- De index van de kosten van levensonderhoud in de Verenigde Staten is verder gestegen tussen half Januari en medio Februari met 1,3 pCt: een nieuwe recordhoogte is bereikt, hetgeen begrijpelijk is, daar alle vorige standen over de laatste maanden records waren. De prijsstabilisator, DiSalle, wil een internationale conferentie bijeenroepen om de inflatie te beteugelen. Een oorspronkelijk idee, althans voor zover het er van uit schijnt te gaan, dat men met een internationale conferentie een probleem oplost.

Tevens hoopt de prijsstabilisator echter, dat tegen het midden van het jaar zijn voortgezette pogingen tot de beoogde consequentie van prijsstabilisatie zullen leiden. Wellicht, dat hij gelijk krijgt, indien de zienswijze van „The Economist” van 31 Maart juist is: de verwachte schaarste aan consumptiegoederen is nog niet gekomen: „as a result the next few months may bring a noticeable recession”.

Teruggang ook in andere zin. De Engelse onderhandelaars zijn in Argentinië opnieuw doende om te trachten een vleesprijs te vinden, waartegen de Engelse Regering het goed kan vinden, dat de Engelse vleespotten weer worden gevuld. Op hun beurt willen de Denen met de Engelsen spreken over hogere prijzen voor hun uitvoerproducten. Doch als men in Groot-Brittannië Egypte zegt, dan denkt niemand na het recente accord over de vrijmaking van Egyptische sterlingsaldi, aan vleespotten. Volgens de oppositie was het eerder zo, dat Engeland met dit accord de hond in de pot heeft gevonden.

Terug gaan ook de volhardende plaatsvervangende Ministers van Buitenlandse Zaken der Grote Vier, telkens opnieuw ter bespreking van een concept-agenda. Het heeft iets van de tocht van Columbus, zoals Slauerhoff die schetste: „Met door geen wrevel aangetast geduld werd iederen dag de afstand uitgerekend.... en geen verwachting door de ruimte vervuld”.

Een ruimte raakt in elk geval gevuld. Een rapport van de Verenigde Naties doet zien, dat de wereldbevolking met 1 pCt per jaar toeneemt. In 1949 waren er op de wereld 2.400.000.000 burgers; hier is continuïteit, zonder teruggang. Zoals in het voorstel van President Truman, om de E.C.A.-hulp voort te zetten na 1952.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWINDVOERING EN EXECUTEELE

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

★ Adverteer in dit blad ★

Verschenen:

Het Financieel Overheidsbeleid

Een antwoord op
Prof. Lieftinck's brochure:
„De overheid neemt en geeft”

door

Prof. Mr. H. J. Hellema

Uitgave van de Vaderlandse Kring
Verkrijgbaar in de boekhandel of
bij het secretariaat: Burgemeester
Knappertlaan 32, Schiedam.

Prijs f 0.50

N.V. CHEMISCHE FABRIEK

„NAARDEN”

Gevestigd te Naarden

UITGIFTE

van 6000 gewone aandelen,
elk groot nominaal f 200.— aan toonder,

ten volle delende in de winst van het lopende boekjaar,
eindigende 31 December 1951, en volgende boekjaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde
aandelen, uitsluitend voor houders van gewone aandelen, openstellen op

VRIJDAG 6 APRIL 1951,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

ten kantore van:

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.,

De Twentsche Bank N.V.;

te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage,

de Heren Vlaer & Kol

te Utrecht,

TOT DEN KOERS VAN 110 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 29 Maart 1951.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten

zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

VLAER & KOL

Amsterdam/Utrecht, 29 Maart 1951.

- Diversen -

Te koop Fiat 500 C cabrio-
let, 15.000 km gel., onder
uiterst gunstige omstandigh.
Zonder enig gebrek. Met
verchromde bumpers en
kentekenbewijs ND-00-19.
Prijs f 3900.— N. Mulder
ten Kate, Vaassen.

Wegens aanschaffing Fiat
1400, aangeboden:

KAISER SPECIAL 1950

19000 km. Bevragen tel. 70408
of brieven no. ESE 14-2, bur.
v. d. bl., Postbus 42, Schie-
dam.

Te koop mijn Peugeot 203,
'49, aan part., 20.000 km gel.,
in pr. st. Desk. onderz. toe-
gestaan. Br. no. ESB 14-5,
bur. v. d. bl., Postbus 42,
Schiedam.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

M. FRAENKEL, De prijsvorming van katoen en wol.

De voortdurend stijgende prijzen van katoen en wol hebben velen zich doen afvragen door welke oorzaken juist de prijzen van deze goederen zo buitensporig hoog worden opgeschroefd. Zij trachten een verklaring te geven, waarbij speculatie, Russische aankopen „stock-piling” en beperkte oogsten een rol spelen. Nu is het waar, dat de prijzen een enorme hoogte hebben bereikt, terwijl het niet uitgesloten moet worden geacht, dat verdere stijgingen zullen volgen. Het is alleen de vraag, in hoeverre deze prijzen afwijken van datgene, wat op grond van vroegere ervaringen mag worden verwacht. Langs econometrische weg is het mogelijk een verband te leggen tussen de prijzen van katoen en wol in het verleden en een aantal andere grootheden uit dezelfde periode. Wanneer deze relaties ook thans nog blijken te bestaan, is er geen reden om van een abnormale prijsontwikkeling te spreken. Schr. heeft nu hiernaar in dit artikel een onderzoek ingesteld, waarbij hij tot de conclusie komt, dat er geen reden is om aan te nemen, dat geheimzinnige krachten de prijzen van de belangrijkste twee textielgrondstoffen abnormaal hoog hebben opgedreven; in een tijd van algemene prijsstijgingen hebben deze gevoelige producten slechts vertoond wat zij sinds de jaren twintig altijd te zien gaven.

A. BATENBURG, De publieke kapitaalmarkt in 1950.

Allereerst schenkt schr. aandacht aan de in de eerste maanden van 1950 geopende nieuwe mogelijkheden voor de Nederlandse beleggers om zich te dekken tegen eventuele valutarisico's (met ingang van 2 Januari 1950 werd tussen ingezetenen de vrije handel hervat in certificaten van Amerikaanse en andere dollareffecten; in Maart 1950, werden ook de in Belgische francs luidende obligaties andermaal in de noteringen opgenomen). Daarop aansluitend wordt het koersbeloop op de Amsterdamse effectenbeurs besproken; schr. wijst er op, dat bij de beoordeling van de hoogte van de koersen mede de invloed van de effectenarbitrage in aanmerking moet worden genomen, omdat zij de vraag- en aanbodverhoudingen aantast en daarmee het koerspeil, en omdat zij — wellicht duurzame — wijzigingen aanbrengt in de samenstelling van ons effectenbezit. Daarna onderwerpt schr. de emissie-markt gedurende het afgelopen jaar aan een uitvoerige beschouwing. Vervolgens worden enige opmerkingen gemaakt over het wetsontwerp op de herkapitalisatie, dat in Augustus 1950 is ingediend, en over de Wet op de Dividendbeperking 1950. Aan het eind brengt schr., daar inmiddels drie maanden van 1951 zijn verstreken, de recente ontwikkeling op de kapitaalmarkt nog even ter sprake.

Ir S. BUURSMA, Vezels van plantaardige oorsprong.

Tot de vezels van plantaardige oorsprong behoren de kortvezelige katoen, kapok en houtpulp en de lange vezels van vlas, hennep, jute, sisal en enkele andere. Schr. bespreekt in dit artikel de bouw, de indeling, de fysische

en chemische eigenschappen, de voortbrenging, de verwerking en de aanwending, alsmede de economische betekenis van de plantaardige vezels. Wat dit laatste punt betreft, merkt schr. op, dat er geen voldoende betrouwbare statistieken omtrent de totale vezelindustrie over de hele wereld bestaan. Uit de hem ter beschikking staande gegevens, samengesteld uit vooroorlogse becijferingen (de jaarlijkse productie bedraagt bijv. 3 mrd kg; ongeveer 6/7 daarvan bestaat uit zachte vezels en 1/7 uit harde vezels), meent schr. evenwel te mogen afleiden, dat de economische betekenis van de plantaardige vezels niet gering is te achten. Niettemin — meent schr. — zal in de toekomst nog veel meer verwacht kunnen worden als in de tropische gebieden ook meer moderne arbeidsmethoden ingang zullen vinden.

— SOMMAIRE —

M. FRAENKEL, La formation des prix du coton et de la laine.

Dans cet article l'auteur fait une enquête économétrique pour répondre à la question si le développement des prix du coton et de la laine peut être considéré comme étant anormal. Il arrive à la conclusion qu'il n'y a pas lieu de croire à des forces mystérieuses qui auraient poussé les prix de ces importantes matières premières à un niveau anormal; dans cette période d'augmentation des prix ces produits sensibles n'ont suivi que la tendance qui les caractérise depuis les années vingt.

A. BATENBURG, Le marché public des capitaux pendant 1950.

Le rapport annuel sur le marché des capitaux aux Pays-Bas traite des points suivants: les nouvelles possibilités qui se sont produites pendant les premiers mois de 1950 et qui permettaient aux acquéreurs de se couvrir contre les risques éventuels du change; les fluctuations des cours à la bourse des valeurs à Amsterdam; le marché d'émission durant l'année écoulée; le projet de loi concernant la réorganisation du capital des entreprises, et la loi sur la restriction des dividendes 1950; pour conclure l'auteur consacre quelques mots au développement récent du marché des capitaux pendant les trois mois révolus de 1951.

Ir S. BUURSMA, Les fibres végétales.

Le coton, le capoc, la pulpe de bois, le lin, le chanvre, le jute, le sisal et encore quelques autres fibres textiles sont tous des fibres végétales. L'auteur traite dans cet article de la structure, de la subdivision, des caractéristiques physiques et chimiques, de la production, de la mise en oeuvre, de son application ainsi que de l'importance économique des fibres végétales. Bien que l'importance économique des fibres végétales soit considérable, l'auteur est d'avis que l'avenir réserve un essor énorme à ce secteur lorsque les territoires tropiques auront adopté des méthodes de travail plus modernes.

De prijsvorming van katoen en wol

Inleiding.

De voortdurend stijgende prijzen van katoen en wol hebben velen zich doen afvragen door welke oorzaken juist de prijzen van deze goederen zo buitensporig hoog worden opgeschroefd. Zij trachten een verklaring te geven, waarbij speculatie, Russische aankopen, „stock-piling” en beperkte oogsten een rol spelen.

Nu is het waar, dat de prijzen een enorme hoogte hebben bereikt, terwijl het niet uitgesloten moet worden geacht, dat verdere stijgingen zullen volgen.

Datum	Gemiddelde prijs van „middling” katoen, loco New-Orleans in \$-cts per lb.	Gemiddelde prijs van merinowol te Londen in d. per lb
1930-1939	9,60 = 100	26 = 100
Dec. 1946	32,10 = 335	55 = 210
„ 1947	35,60 = 370	77 = 296
„ 1948	31,90 = 331	109 = 420
„ 1949	29,70 = 309	116 = 446
„ 1950	42,35 = 441	235 = 903

Het is alleen de vraag, in hoeverre deze prijzen afwijken van datgene, wat op grond van vroegere ervaringen mag worden verwacht. Langs econometrische weg is het mogelijk een verband te leggen tussen de prijzen van katoen en wol in het verleden en een aantal andere grootheden uit dezelfde periode. Wanneer deze relaties ook thans nog blijken te bestaan, is er geen reden om van een abnormale prijsontwikkeling te spreken.

De prijsvorming van ruwe katoen.

Vóór de oorlog stonden de noteringen van de verschillende soorten katoen in nauw verband met de prijzen van Noordamerikaanse katoen. Deze relatie — welke een gevolg is van de rol, die de Verenigde Staten als katoenproducenten spelen — verdween gedurende de oorlog om zich daarna te herstellen. Het is dus van belang om de prijs van Noordamerikaanse katoen na te gaan en de factoren te leren kennen, die deze prijs bepalen.

De meest representatieve katoenmarkt is de grote centrale dagmarkt, waar de katoenplanter zijn product heen kan zenden en aanbieden door middel van kooplieden en katoenagenten. Hier vinden transacties plaats tussen vertegenwoordigers van spinnerijen, exporteurs e.a. enerzijds en kooplieden, katoenagenten e.a. anderzijds. De voornaamste dagmarkt is New-Orleans.

Het mag bekend worden geacht, dat het prijsniveau van katoen, evenals dat van andere producten, waarvan de productie in één of twee seizoenen van het jaar is geconcentreerd, in zekere mate voorspeld kan worden zodra de omvang van de oogst bekend is. Bij katoen is de juiste aanbodpositie altijd begin December bekend. De prijsvorming *gedurende deze maand* op de dagmarkt van New-Orleans zal dus onder de loupe worden genomen. Prijzen, in voorgaande maanden gevormd, bevatten in sterke mate speculatieve elementen, daar zij de uitkomst zijn van gissingen met betrekking tot de te verwachten omvang van de nieuwe oogst.

De prijs van ruwe katoen past zich aan bij de omvang van het aanbod (= productie + voorraad). Een grote productie zal een lage prijs ten gevolge hebben en omgekeerd. Er is echter nog één andere factor, die een be-

langrijke invloed op de fluctuaties in de prijzen blijkt te hebben, nl. het algemene prijsniveau. De relaties liggen hier dus vrij eenvoudig. Dit werd reeds in 1927 door Bradford B. Smith¹⁾ aangetoond. Sedert 1933 heeft er zich evenwel een complicatie voorgedaan in de vorm van de „Agricultural Adjustment Act”. Deze bepaalt, dat — indien aanleiding daartoe bestaat — o.a. de prijzen van ruwe katoen gesteund moeten worden door middel van productiecontingentering en belening der voorraden. In het laatste geval verplicht de „Commodity Credit Corporation” zich leningen te verstrekken met katoen als onderpand. Dit zou in feite een eind maken aan het vrije marktmechanisme der prijzen en deze kunnen optrekken boven het niveau van de vrije prijsvorming.

Overeenkomstig het door Smith ingestelde onderzoek, waarbij door middel van de econometrische methode de verschillende relaties bij de prijsvorming van ruwe katoen duidelijk werden aangetoond en gemeten, is een berekening gemaakt voor de periode 1921-1939. De jaren 1940-1950 zijn geëxtrapoleerd door het toepassen van de in de periode 1921-1939 gevonden vergelijking op de statistische gegevens van 1940-1950. Op deze wijze is het mogelijk om na te gaan, of de vóór de oorlog bestaande relaties hun betekenis nadien hebben behouden. Ook kan blijken, of de ontwikkeling van de katoenprijzen na 1933 sterk afwijkt van die, welke zonder vorengenoemde steun had kunnen worden verwacht.

De grafiek geeft de uitkomst weer van de correlatieberekening, waarbij de katoenprijs²⁾ in December wordt verklaard door het aanbod van katoen³⁾ (= carry-over op 1 Augustus, vermeerderd met de productie van 1 Augustus—31 Juli) en het algemene prijsniveau⁴⁾. De statistische gegevens over de omvang van het aanbod en de hoogte van het algemene prijsniveau zijn weergegeven op een dusdanige schaal, dat hun som zo goed mogelijk de werkelijke katoenprijs benadert. De onverklaarde verschillen tussen werkelijke en berekende prijzen worden aangegeven door de zgn. „residu”-lijn.

Zoals uit de figuur blijkt, veroorzaken zowel het algemene prijsniveau als de omvang van het aanbod de hoofdbeweging van de katoenprijzen in de periode 1921-1939. Een wijziging van 1 pCt in het algemene prijsniveau heeft een verandering van 1,74 pCt van de katoenprijs in dezelfde richting ten gevolge. De katoenprijzen vertonen dus een krachtiger beweging dan de meeste andere prijzen, hetgeen voor grondstoffen normaal is. Normaal is ook de sterke reactie op een vermindering van het aanbod, waarvan 1 pCt reeds een prijsstijging van 1,25 pCt ten gevolge heeft. De grote overeenkomst van werkelijke en berekende prijzen is kenmerkend voor deze periode. De niet verklaarde verschillen zijn onaanzienlijk.

De hausse in 1923 is niet van conjuncturele aard, doch een gevolg van een serie schrale oogsten, begeleid door afnemende voorraden. De prijsdalingen, die daarna

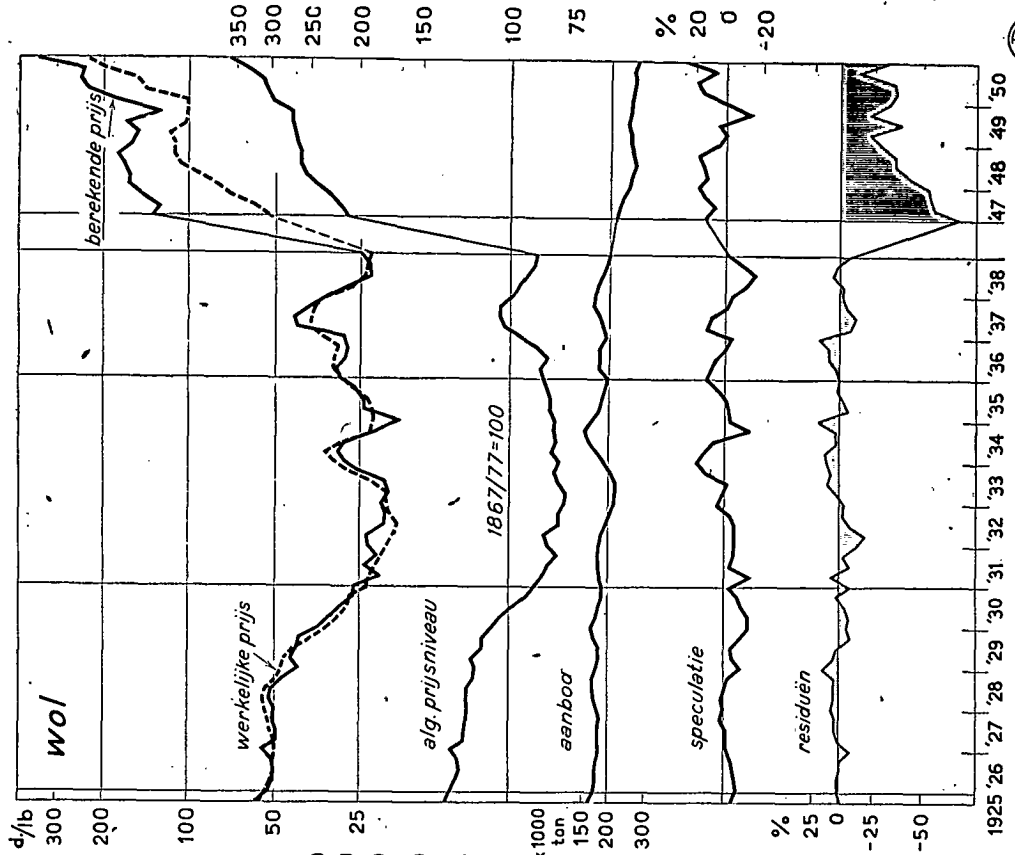
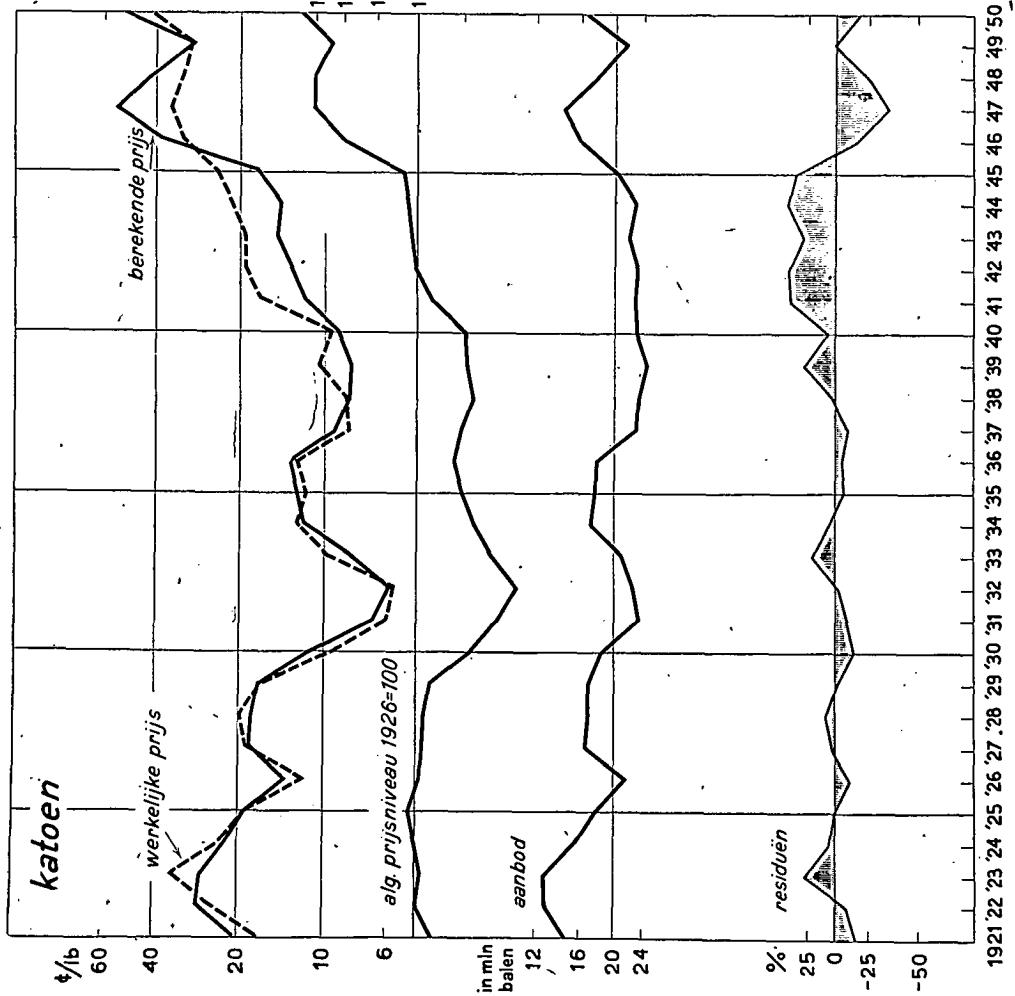
¹⁾ „Factors affecting the price of cotton”, Technical Bulletin no 50 (Jan. 1928) van het Department of Agriculture, Washington. Zie ook: Bedrijfseconomische Monografieën XVI: „Grondslagen en techniek van de marktanalyse”, blz. 627, door Dr P. J. Verdoorn.

²⁾ 1921-1949: „Monthly Labor Review (U.S.A.)”, 1950: Het Financieel Dagblad.

³⁾ 1921-1949: „Commodity Year Book (U.S.A.)”, 1950: „Mededelingen” no 90 van de Nederlandse katoen-, rayon- en linnenindustrie.

⁴⁾ 1921-1950: Groothandelsprijsindexcijfers van „all commodities” uit „Survey of Current Business”, 1926 = 100.

Prijsvorming van katoen en wol

optreden, zijn veroorzaakt onder druk van royale oogsten. De depressie van 1929 doet de prijzen opnieuw dalen, totdat in 1933 de toestand rooskleuriger wordt en de prijzen — mede dank zij een serie kleine oogsten en afnemende voorraden — sterk optrekken. De eerste afwijkingen van betekenis tussen werkelijke en berekende prijzen ontstaan eerst in de oorlogsjaren. Duidelijk komt hier de invloed van de overheidssteun (A.A.A.) tot uiting in de boven het theoretisch niveau sterk opgetrokken katoenprijzen. Het dollargebrek in enige der voornaamste katoenverwerkende landen verklaart waarschijnlijk de relatief laag gebleven katoenprijs in 1947. De sterk gestegen productie van katoen in 1948 en 1949 trekt de verhouding weer recht. Behoudens een tijdelijke storing in de oorlogsperiode en in 1947 is het aan te nemen, dat de relaties van vóór de oorlog thans hersteld zijn.

De prijsvorming van kledingwol.

Van de wol, die in Londen wordt aangevoerd, is een gedeelte gekocht op de veilingen, die gehouden worden in de grote centra van het Gemenebest. De wol is onderweg naar de strijk- en kamgarensponnerijen in Engeland, of dient om te voorzien in de vraag van de continentale firma's. Het overschot is bestemd voor de verkoop op de Londense wolmarkt. Ondanks de ontwikkeling van de wolveilingen in andere grote steden van het Gemenebest is Londen 's werelds belangrijkste dagmarkt voor wol gebleven. Om deze reden is de prijsvorming op deze markt onderzocht. Naast „kledingwol” kent men ook „tapijt-wol”; deze is echter als een afzonderlijk product te beschouwen.

Het algemene prijsniveau heeft — evenals dit bij katoen het geval is — een grote invloed op de hoogte van de wolprijzen. Het aanbod daarentegen speelt een meer ondergeschikte rol in verband met de geringe beweeglijkheid van de productie. Wol is — in tegenstelling tot katoen — een artikel, waarin door de handel wordt gespeculeerd. Er wordt gekocht op grond van prijsverwachtingen. De relaties liggen bij wol dus wel gecompliceerder dan bij katoen en wel voornamelijk ten gevolge van vorengenoemde speculaties.

Teneinde de relaties tussen prijs en prijsvormende factoren te bepalen, is gebruik gemaakt van een studie over de prijsvorming van wol van Prof. Dr J. Tinbergen. Er is verband gelegd tussen de wolprijzen⁵⁾ enerzijds en anderzijds het algemene prijsniveau⁶⁾, de invloed van de speculatie en het aanbod van wol, tot uitdrukking komend in de exportcijfers van de voornaamste wol-exporterende landen — Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika en Argentinië — gemiddeld over vier kwartalen. Het inlassen van een term voor speculatie maakt het noodzakelijk de berekening per kwartaal uit te voeren.

De grafiek geeft de uitkomst weer van de berekening over de periode 1925-1938. In aansluiting daarop zijn de jaren 1947-1950, op gelijke wijze en om dezelfde redenen als bij katoen het geval was, geëxtrapoleerd. In de tussenliggende jaren bestond er geen vrije prijsvorming.

Zoals blijkt, hebben algemeen prijsniveau en speculatie beide in hoofdzaak het prijsverloop van wol in de periode 1925-1938 gedirigeerd. De invloed van het algemene prijsniveau is even groot als bij katoen: 1 pCt stijging van

het algemene prijsniveau doet de wolprijzen met 1,78 pCt stijgen. De invloed van het aanbod is — hoewel geringer — echter niet zonder betekenis; de prijsflexibiliteit is hier — 0,73. Als speculatie-invloed is de procentuele prijsstijging in het voorafgaande kwartaal gekozen; deze blijkt tot een 1,36-maal zo grote prijsstijging in het volgende kwartaal te leiden, afgezien van de invloed der andere factoren. De werkelijke en berekende prijzen kenmerken zich door een sterke overeenkomst. Tot eind 1931 staat de prijsbeweging van wol het meest onder invloed van het algemene prijsniveau. Na de val van het pond sterling; eind 1931, zijn het vooral invloeden van speculatieve oorsprong, die tot medio 1938 de wolprijzen bepalen. De hausse in 1933 is er een goed voorbeeld van. Van eind 1936 af spelen echter de factoren van algemeen conjuncturele oorsprong weer een belangrijke rol bij het vormen van de wolprijzen.

De sterke prijsstijgingen van wol na de oorlog worden hoofdzakelijk verklaard door de beweging van het algemene prijsniveau. De voordien zo aanzienlijke invloed van speculatieve factoren op de prijsbewegingen is afwezig tot het derde kwartaal 1949. Dit is dus een herhaling van de vooroorlogse toestand, toen factoren van speculatieve oorsprong eerst goed na de devaluatie van 1931 op de prijzen begonnen in te werken.

Hoewel er een zeker écart is tussen werkelijke en berekende prijzen, blijkt, dat de relaties van vóór de oorlog ook thans nog gelden. Het feit, dat de theoretische prijs boven de werkelijke ligt, wordt o.a. verklaard door de werkzaamheden van de „Joint Organisation”, welke bestonden uit het liquideren van de tijdens de oorlog in de „Dominions” ontstane wolvoorraden en het stabiliseren van de wolprijzen overeenkomstig de ontwikkeling van de wereldvraag. De voorraden, welke aanvankelijk voor een periode van ca 12 jaar waren bestemd, zijn echter in een zodanig tempo verbruikt, dat minder dan de helft van de oorspronkelijke tijd nodig is om hen volledig te liquideren. Onderstaande tabel geeft van deze snelle voorraadvermindering een indruk.

Datum	Wolvoorraden van de „Joint Organisation” (in duizenden balen van 319 lbs)	Datum	Wolvoorraden van de „Joint Organisation” (in duizenden balen van 319 lbs)
31-7-1945	10.407	30-6-1948	3.218
30-6-1946	5.786	30-6-1949	1.700
30-6-1947	4.515	31-12-1949	1.150

Bron: „Wool Record”.

Bovendien zijn de wolvoorraden in Argentinië, welke ten gevolge van gebrek aan scheepsruimte tijdens de oorlogsjaren waren ontstaan, tegelijk met de scherpe daling van de „Joint”-voorraden door verscheppingen naar de Verenigde Staten geliquideerd.

Van een stabilisering der wolprijzen is niets terecht gekomen. Niettemin is het duidelijk, dat door het spuien van de reusachtige hoeveelheden wol uit de voorraden in een relatief korte periode, een stevige druk op de wolprijzen is uitgeoefend. Thans is deze druk wel uitgewerkt en wellicht zorgt alleen een zekere traagheid in de wolprijzen er voor, dat ze nu niet nog hoger zijn.

Samenvattend kan worden opgemerkt, dat er geen reden is om aan te nemen, dat geheimzinnige krachten de prijzen van de belangrijkste twee textielgrondstoffen abnormaal hoog hebben opgedreven; in een tijd van algemene prijsstijgingen hebben deze gevoelige producten slechts vertoond wat zij sinds de jaren twintig altijd te zien gaven.

Scheveningen.

M. FRAENKEL.

⁵⁾ 1925-1931: (Merinowol 66's) „Wool Survey” 1932, zie ook: „Wool in the World Economy” door Gerda Blau in „Journal of the Royal Statistical Society”, post 3, 1946.

1932-1938: (idem) „Wool Intelligence Notes”.

1947-1950: (Merinowol 70's) „Wool Intelligence Notes”.

⁶⁾ 1923-1938 en 1947-1950: Sauerbeck-indices uit „The Statist”.

De publieke kapitaalmarkt in 1950

Het jaar 1950 begon met de aankondiging van het belangrijke nieuws, dat met ingang van 2 Januari tussen ingezetenen de vrije handel in certificaten van Amerikaanse en andere dollareffecten hervat zou worden. Dit opende niet alleen de mogelijkheid voor beleggers om de reeds in hun bezit zijnde dollarfondsen te ruilen tegen andere, maar tevens werd hiermede de gelegenheid gegeven aan hen, die tot dusverre dit niet hadden kunnen doen, om hun middelen te beleggen in de meest gewilde valuta ter wereld. Aanvankelijk bestond, vooral echter van de zijde van arbitrageanten, levendige belangstelling voor deze stukken, die tot uiting kwamen in een vrij groot agio, dat de Amsterdamse koersen te zien gaven in vergelijking met de New Yorkse noteringen. Toch bleek de vraag naar deze dollarcertificaten op de duur onder de verwachtingen te blijven, waarvan een daling in het agio getuigde. Hierbij moet in aanmerking worden genomen, dat de bezitter van deze dollareffecten zich niet volledig beschermd weet tegen een daling in de waarde van de gulden tegenover de dollar. Vooral wanneer de buitenwaarde van de gulden sterk daalt, loopt hij immers in toenemende mate de kans, dat de in zijn bezit zijnde dollarfondsen gevorderd zullen worden. Het feit, dat ons dollareffectenbezit voor een groot deel ter meerdere zekerheid moet dienen van door ons land aangegane buitenlandse schuldverplichtingen, verandert hieraan weinig. Bijzonder aantrekkelijk was uit dit oogpunt de introductie van de certificaten van 25-jarige 3 pCt dollarobligaties ten laste van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling in de loop van 1950. In het prospectus is namelijk geclausuleerd, dat de certificaten van de Wereldbank vrijgesteld zullen zijn van een eventuele vordering van in dollars luidende fondsen. Vooral nu de omvang van de Marshall-hulp sterk vermindert en de betalingsbalans van ons land nog aan grote spanningen onderhevig is, wint een dergelijke clause bijzonder aan betekenis en is het betrekkelijk geringe rendement, dat op deze certificaten verkregen kan worden en dat bij de introductie vele beleggers weerhield belangstelling voor dit fonds te tonen, van secundair belang.

In Maart 1950 onderging de handel op de Amsterdamse effectenbeurs een verdere uitbreiding, toen ook de in Belgische francs luidende obligaties andermaal in de noteringen werden opgenomen. Ook ten aanzien van deze fondsen vertoonden de Amsterdamse koersen een agio in vergelijking met de Brusselse, welk agio in het bijzonder door zuiver technische factoren aanmerkelijk ligt boven dat van certificaten van Amerikaanse aandelen.

Hoewel in de eerste maanden van 1950 dus weer enkele nieuwe mogelijkheden geopend werden voor de belegger hier te lande om zich te dekken tegen eventuele valutarisico's en hem dus hiervoor niet alleen meer de aandelen van het betrekkelijk beperkte aantal internationaal georiënteerde binnenlandse bedrijven ter beschikking stonden, bleek — zoals reeds zoëven ter sprake kwam — de belangstelling voor deze nieuwe mogelijkheden toch minder groot te zijn dan aanvankelijk werd verwacht. Na de devaluatie van de gulden in September 1949 ging de economische positie van ons land zich in een uit monetair gezichtspunt gunstige richting ontwikkelen en een dekking tegen verdergaande valutarisico's werd minder urgent geacht. Het laat zich aanzien, dat in deze overwegingen gedeeltelijk een verklaring gevonden kan worden voor de vrijwel ononderbroken daling in de aandelenkoersen gedurende de eerste helft van 1950. Andere oorzaken van deze koersdaling waren de toenemende concurrentie van de zich herstellende Duitse industrie, waarvan in menig Nederlands bedrijf de terugslag of reeds werd gevoeld of

werd gevreesd en de liquidatie van bezit aan aandelen, waarmede men zich in 1949 had willen dekken tegen een devaluatie van de gulden. Een laagtepunt in het koerspeil werd bereikt op 17 Juli, dus enkele weken na het uitbreken van de vijandelijkheden op Korea.

A.N.P.—C.B.S.-koersgemiddelden.

	2-1-1950	17-7-1950	29-12-1950
Petroleum	133,32	112,53	134,85
Industrie	229,65	201,64	216,31
Scheepvaart	151,10	133,10	170,87
Banken	134,23	117,34	126,21
Indonesische fondsen	67,94	49,21	50,20
Algemeen	165,03	139,25	151,31

Bij de beoordeling van de hoogte van de koersen op de Amsterdamse effectenbeurs moet mede in aanmerking worden genomen de invloed van de effectenarbitrage. Door deze arbitrage worden namelijk in Nederlands bezit zijnde buitenlandse fondsen, in het bijzonder in dollars, ponden sterling, Zwitserse francs, Belgische francs en Argentijnse pesos luidende waarden, buitenslands verkocht, terwijl voor de opbrengst geheel of gedeeltelijk Nederlandse stukken worden teruggekocht resp. gerepatriëerd. Op deze wijze keren zeer vele voorheen in buitenslands bezit zijnde Nederlandse fondsen naar ons land terug, als gevolg waarvan een voortdurend aanbod ter beurze kan worden waargenomen in stukken als Koninklijke Olie, Unilever, Philips en in mindere mate ook andere Nederlandse industriële en scheepvaartwaarden en Indonesische fondsen. Het ligt voor de hand, dat door dit aanbod de koersen van deze fondsen soms aanzienlijk gedrukt worden en in beurskringen neemt men dan ook aan, dat een fonds als Koninklijke Olie zonder deze arbitrage-activiteit enkele tientallen punten hoger genoteerd zou staan. Een belangrijker aspect van deze arbitrage-activiteit dan het koersdrukkende effect moet echter gezocht worden in de geleidelijke wijziging, die zich door de arbitrage voltrekt in de samenstelling van het effectenbezit hier te lande. Tot op zekere hoogte betekenen deze affaires namelijk een uitverkoop van in Nederlands bezit zijnde buitenlandse waarden, waarvan de omvang niet mag worden onderschat. Hierdoor heeft Amsterdam nog verder ingeboet als internationaal financieringscentrum, terwijl als ernstig nadeel ook nog moet worden aangemerkt, het inschriepen resp. verloren gaan van de buitenlandse markten voor Nederlandse fondsen. Naast de arbitragezaken, die leiden tot een drainering van ons bezit aan buitenlandse stukken, worden door de effectenarbitrage ook ruiltransacties verricht, die veelal neerkomen op onderlinge ruil van buitenlandse fondsen of onderlinge ruil van binnenlandse stukken. Het eerste is het geval, indien de arbitrage hier verhandelde Amerikaanse shares ruilt tegen andere op de „Dera"-lijst vermelde dollarfondsen. Op deze lijst komen echter ook o.a. de op grote schaal gerepatriëerde stukken $3\frac{3}{4}$ pCt Nederlandse dollarlening voor. Een transactie, die de invoer in ons land van deze stukken tengevolge heeft, vermindert ons bezit aan Amerikaanse shares, hetgeen vooral tot minder gewenste gevolgen aanleiding kan geven, wanneer de gulden in waarde sterk zou dalen, hetgeen tot uiting zou komen in een daling van de notering van dit fonds te New York. Anderzijds wordt echter als winstpunt geboekt, dat door repatriëring van dergelijke stukken deze Nederlandse staats-schuld, althans tegenover het buitenland, geleidelijk vermindert. Ruil van binnenlandse stukken heeft in tegenstelling tot voorheen in het begin van 1951 vooral de vorm aangenomen van ruil van aandelen tegen obligaties,

waarbij in het bijzonder vraag werd uitgeoefend naar 3-3½ pCt Nederland 1947.

Het is jammer, dat een diepgaande analyse van de effectenarbitrage moeilijk gemaakt zal kunnen worden, vooral wegens het gemis aan de noodzakelijke quantitative gegevens. De lezer zij hier slechts gewaarschuwd, dat voor een volledige beoordeling van wat zich op de publieke kapitaalmarkt afspeelt terdege rekening gehouden zal moeten worden met de invloed van de effectenarbitrage, omdat zij de vraag- en aanbodverhoudingen aantast en daarmee het koerspeil, en omdat zij — wellicht duurzame — wijzigingen aanbrengt in de samenstelling van ons effectenbezit.

De aandrang, die in de loop der na-oorlogse jaren op de Minister van Financiën is uitgeoefend, om de positie van de gulden te versterken door een zo groot mogelijke consolidatie van de vlottende binnenlandse overheidsschuld, die in de aanvang van 1950 bruto circa f 10,7 mrd bedroeg tegen bruto ruim f 7,7 mrd aan gevestigde binnenlandse schuld, vond bij de regeringsautoriteiten nog weinig gehoor. Tegen de achtergrond van deze cijfers is immers een consolidatie van f 200 mln, die verkregen werd door de uitgifte van een veertigjarige 3½ pCt Staatslening in Februari 1950, zeer bescheiden te noemen. De Rijksfondsen schreven voor een belangrijk bedrag op deze lening in; de particulieren, die zich geen duidelijk inzicht konden vormen in de ontwikkeling in de rentestand en derhalve in het algemeen de voorkeur gaven aan kortlopende beleggingen, zagen hun inschrijvingen op de nieuwe staatslening ten volle toegewezen. Het rentetype van deze lening stemde overeen met het rendement, dat over dergelijke leningen met ongeveer gelijke gemiddelde looptijd in de aanvang van 1950 kon worden verkregen en logenstrafte daarmee de uitspraak van de onderkenaar van het prospectus, gedaan bij de openstelling van de inschrijving op 3 pCt Grootboekschuld 1946, nl. dat een rente van drie percent eerlang in ons land voor dergelijke schuld algemeen zou gelden. Inmiddels laat het zich aanzien, dat ook een stabilisering van het rentepeil op 3½ pCt weinig waarschijnlijk is. Nochtans liet de Minister van Binnenlandse Zaken in overleg met zijn ambtgenoot van Financiën aan Gedeputeerde Staten der provinciën op het einde van 1950 weten, dat de Regering vast wenste te houden aan een rentegamma, dat voor de langlopende leningen varieert van 2½ pCt voor leningen met een looptijd van 10 tot 15 jaren, tot 3½ pCt voor leningen met een looptijd van 50 jaren en langer.

Voor wij ons wenden tot industriële obligaties zij hier volledigheidshalve nog vermeld, dat per 1 September 1950 een vijfde gedeelte van de uitstaande investeringscertificaten en beleggingscertificaten verhandelbaar werd verklaard. De laatste tranche zal per 1 Juni a.s. tot de verhandeling ter beurse worden toegelaten.

In het midden van het jaar ondervonden de 25-jarige 3½ pCt f 5 mln obligatielening Wilton-Feijenoord en de 20-jarige 3½ pCt f 5 mln obligatielening „De Bijenkorf” — hoewel de laatste in mindere mate — veel belangstelling bij het beleggend publiek. De emissie Wilton-Feijenoord diende gedeeltelijk ter conversie van een 4½ pCt hypothecaire obligatielening 1942; op de vrije inschrijving, die opengesteld werd tegen een koers 101, moest een belangrijke reductie worden toegepast. Ook de obligatie-emissie van „De Bijenkorf” tegen een koers van 99 werd overtekend, maar was waarschijnlijk wegens de minder aantrekkelijke rentevoet niet zo'n succes te noemen als de obligatie-emissie Wilton-Feijenoord. Van alle emissies in deze sector van de kapitaalmarkt trok echter de grootste belangstelling de uitgifte van f 250 mln in aandelen converteerbare 3½ pCt obligaties Koninklijke. Hiervan was f 100 mln nodig voor de omwisseling van 3½ pCt obligaties 1947 en f 100.050.000 voor de conversie van de 3½ pCt

ondershandse lening 1949. Ondershands werd f 49.950.000 geplaatst. Van deze voordelige aanbieding tot omwisseling is uiteraard een dankbaar gebruik gemaakt, want deze converteerbare obligatie is als een mes, dat voor de belegger aan twee kanten kan snijden. Enerzijds dekt men zich tegen een voortschrijdende inflatie door de mogelijkheid van conversie op basis van f 2.900 obligaties tegen f 1.000 aandelen, terwijl anderzijds in tijden van teruglopende conjunctuur men zich in het bezit weet van een eerste klas industriële obligatie, waarbij men zich echter dient te realiseren, dat de Koninklijke zich het recht tot vervroegde aflossing heeft voorbehouden, in welk geval de maatschappij bovendien de conversie kan bevorderen door verlaging van de conversiekoers. Er viel enige teleurstelling te ontwaren, dat de Koninklijke van haar oude gewoonte om het aandelenkapitaal alleen te vergroten door een emissie a pari in dit geval was afgeweken. De oude aandeelhouder trooste zich met de gedachte, dat ook dit schoonheidsfoutje niet wegneemt, dat hij op de lange duur een waarlijk koninklijk fonds zal blijken te bezitten.

Alvorens wij de aandacht zullen vestigen op de aandelensector van de publieke kapitaalmarkt, wordt de lezer eerst verwezen naar de onderstaande tabel, die een overzicht geeft van de reële bedragen, die door emissies van obligaties en aandelen, inclusief de reeds op emissievoorwaarden geplaatste bedragen, aan de kapitaalmarkt in 1950 en het jaar daarvoor werden onttrokken. Het zal de lezer wellicht opvallen, dat de omwisseling van de ten laste van de Koninklijke gesloten ondershandse lening groot f 100.050.000 niet is opgenomen onder het hoofd conversies, maar onder het hoofd nieuw geld. De overweging hierbij is geweest, dat bij het aangaan van deze ondershandse lening het desbetreffende bedrag uiteraard niet is opgenomen onder het in dat jaar aan de publieke kapitaalmarkt onttrokken nieuwe geld. Over 1950 moet dit bedrag dus alsnog beschouwd worden uit een emissie verkregen geld te zijn.

Emissies van obligaties en aandelen, incl. reeds op emissievoorwaarden geplaatste bedragen.
(reële bedragen in duizenden gulden)

	1949		1950	
	Nieuw geld	Conversies	Nieuw geld	Conversies
Obligaties				
Staat der Nederlanden	324.284 ¹⁾	—	359.647 ¹⁾	—
Andere overheidslichamen	7.000	—	—	—
Particuliere lichamen	101.502 ²⁾	596	173.354 ²⁾	101.091
Totaal	432.786	596	533.001	101.091
Aandelen	27.607	—	57.405	—
Totaal generaal	460.393	596	590.406	101.091

¹⁾ Waarvan:

Dollarlening ..	13.321	—	—
Investeringscertificaten ..	301.629	—	148.475
Beleggingscertificaten ..	9.334	—	11.172

²⁾ Met inbegrip van de 3½ pCt lening Philips groot \$ 5 mln.

³⁾ Bij vergelijking van dit bedrag met de gegevens, vermeld in de emissiestatistiek over 1950 van „E.-S.B.”, komt men tot een verschil van f 180.000, daar in deze statistiek de f 180.000 3 pCt obligatielening ten laste van de Stichting „Doopsgezind Rusthuis” te Bolsward nog niet is opgenomen.

In vergelijking met het voorgaande jaar werd in 1950 meer dan het dubbele aan aandelen geëmitteerd. Dit neemt echter niet weg, dat het reële geëmitteerde bedrag van f 57,4 mln nog aan de lage kant is. De grootste emissie was die van de Hoogovens, waarbij f 16.122.000 aan aandelen tegen een emissiekoers 110 werd aangeboden. Het beleggend publiek toonde voor dit fonds tijdens de emissie niet overmatig veel interesse, maar later in het jaar bleek uit de koersontwikkeling, dat de belangstelling voor de Hoogovens op de beurs toch toenam. Het zou aan-

beveling verdienen, wanneer nog meer interesse gekweekt kon worden voor deze voor het industrialisatieproces van ons land zo bij uitstek belangrijke basisindustrie.

Juist deze populariteit van een fonds bij het belegend publiek zal in grote mate beslissen over het succes van een emissie. Zoals vanzelf spreekt spelen hierbij rendementsverwachtingen, speculaties omtrent de koersontwikkeling, de waarborgen die het bezit van een fonds vermog te bieden tegen een eventuele depreciatie van de valuta en dergelijke overwegend rationale motieven een belangrijke rol bij de bepaling van de houding, die de belegger wenst in te nemen bij diens beslissing omtrent het al dan niet vastleggen van zijn besparingen in een bepaald fonds. Maar ook de betekenis van niet-rationele motieven mag in dit verband niet worden onderschat. In het bijzonder bij de voorbereiding van een emissie zal de leiding van de onderneming zich terdege bewust moeten zijn van de psychologische kant van het financieringsvraagstuk.

De inhoud van het prospectus, de grootte van de uit te geven coupures, de gevolgde dividendpolitiek en de hoogte van de emissiekoers kunnen tot een grotere aantrekkelijkheid van het bewuste aandeel in het bijzonder bijdragen. Wat deze laatstgenoemde factor betreft kunnen over 1950 enkele aandelenemissies aangewezen worden, die zich kenmerkten door een betrekkelijk hoge emissiekoers, nl. aandelen Nieuwe Afrikaanse Handels-Vennootschap (emissiekoers 140), Handelscompagnie (140), Tetterode (160), Nederlandsche Kabelfabriek (145) en Simplex (170). Er kunnen verscheidene bezwaren ingebracht worden tegen een relatief hoge emissiekoers en het behoeft dan ook niet te verwonderen, wanneer het niet geheel slagen van een emissie Handelscompagnie behalve aan de onbekendheid ter beurse toegeschreven wordt aan deze factor, of wanneer in het geval van een claimemissie de claims aanzienlijk beneden de theoretische waarde verhandeld blijken te worden, zoals bij sommige van deze emissies het geval was. Claims Tetterode weken daarentegen nagenoeg niet van de theoretische waarde af, waaruit de uitstekende classificatie van het desbetreffende aandeel mag blijken. De grote meerderheid van de aandelenemissies vond wel plaats tegen een betrekkelijk lage koers, waaruit overigens niet de conclusie getrokken mag worden, dat doorgaans wel rekening gehouden wordt met de psychologische gevallen van een lage emissiekoers, want in verscheidene gevallen liet de beurskoers vóór de nieuwe uitgifte een enigszins hogere emissiekoers nauwelijks toe. Van de 33 aandelenemissies, die in 1950 plaatsvonden, werden er 21 geplaatst tegen een koers van 110 of lager, 9 tegen een koers tussen 111 en 140 en 3 tegen een hogere koers.

Een gebeurtenis, die met veel belangstelling tegemoet werd gezien, was de indiening van het wetsontwerp op de herkapitalisatie in Augustus 1950. In financiële kringen werden de fiscale concessies, die het wetsontwerp in uitzicht stelde, als onvoldoende gekwalificeerd, terwijl ook bezwaren rezen tegen de mate waarin de open reserves in tact gelaten moesten worden, en tegen de bepaling, dat de onbelaste reserve en in feite ook de stille reserves niet voor uitdeling onder de in het ontwerp genoemde voorwaarden in aanmerking kwamen. De belangrijkste fiscale tegemoetkoming ligt in de mogelijkheid om de aandeelhouder, aan wie een uitkering uit de reserves in de vorm van bonusaandelen ten deel valt, op diens verzoek te belasten volgens het minimumtarief van art. 48 van het Besluit op de Inkomstenbelasting, c.q. met 20 pCt van het belastbare bedrag. In het wetsontwerp was reeds voorzien, dat ook bij toepassing van dit bijzondere tarief de te verwachten belastingaanslag voor menig aandeelhouder te zwaar zou blijken. De vennootschap werd daarom in de gelegenheid gesteld om met het oog op de betaling van de door de aandeelhouders verschuldigde inkomstenbelasting naast het dividend in de vorm van

aandelen een bedrag in contanten uit te delen, waarbij dan de Wet op de Dividendbepaling 1950 buiten toepassing zou blijven. Deze laatste wet zou uiteraard evenmin toepassing vinden, indien van de geboden mogelijkheid tot herkapitalisatie gebruik zou worden gemaakt en derhalve herkapitalisatie de vorm van aandelen zou worden uitgekeerd. De tegen het wetsontwerp gerezen bezwaren bleken weerklank te vinden bij vele leden uit de Tweede Kamer, wier oordeel blijkens het Voorlopig Verslag niet onverdeeld gunstig luidde. Het laat zich aanzien, dat aan het wetsontwerp nog wel het een en ander zal worden bijgeschaafd. De oorspronkelijke verwachting, dat de procedure vóór 1 Januari 1952 voltooid zou kunnen worden, zal men ongetwijfeld ook in regeringskringen hebben laten varen. De vennootschappen, in het bijzonder de besloten, voor welke het wetsontwerp in de eerste plaats bedoeld was, zullen dus nog enig geduld moeten oefenen, alvorens zij de gewenste wijziging in de balansstructuur zullen kunnen aanbrenge, die het hun tevens mogelijk moet maken om nieuwe middelen aan te trekken tegen een emissiekoers, die onder de huidige verhoudingen op de kapitaalmarkt acceptabel mag worden genoemd. Er kan echter met reden aan getwijfeld worden, of voor vennootschappen, die beschikken over grote, maar geen open reserves, het huidige wetsontwerp voldoende ruimte laat, om in die mate te herkapitaliseren, dat in het geval nieuwe middelen aangetrokken worden, geëmitteerd kan worden tegen een koers, waarmee de oude aandeelhouders zich kunnen verenigen.

Een wetsontwerp, dat in 1950 zijn beslag kon krijgen, was dat op de dividendbepaling. De verfijning in de dividendstop, die hiermede verkregen werd, heeft uiteraard geen genade gevonden in de ogen van hen, die in principe de dividenduitkering niet aan banden gelegd willen zien. De in de wet opgenomen toezegging, dat de nieuwe maatregelen met betrekking tot de dividendbepaling niet meer zullen gelden voor de boekjaren, welke eindigen op of na 31 December 1952, impliceert nog niet, dat, wanneer aan de werkingsduur van deze wet een einde gekomen zal zijn, de dividendstop inderdaad ongedaan gemaakt zal worden. Vooral in de uiterst labiele economische omstandigheden, waarin ons land verkeert, moet men zich op teleurstellingen voorbereiden.

Wellicht is het voor menige lezer interessant, dat er hier nog eens op gewezen wordt, dat onder de Wet op de Dividendbepaling 1950 een vennootschap, wier bedrijfsresultaten na een emissie uitkering van het maximaal toelaatbare dividend mogelijk maken, door middel van de hoogte van de emissiekoers de hoogte van het toekomstige dividend kan beïnvloeden. Vooropgesteld, dat een bepaald bedrag door een emissie verkregen moet worden, kan een dergelijke beïnvloeding van het uit te keren dividend in die voege gebeuren, dat, naarmate de emissiekoers hoger is, het uit te keren *percentage* aan dividend hoger kan zijn, maar het daarmee gemoeide *bedrag* aan dividend daalt, terwijl naarmate geëmitteerd wordt tegen een lagere koers het uit te keren *percentage* aan dividend lager zal zijn en het met de uitkering gemoeide *bedrag* aan dividend stijgt.

Alhoewel het strikt genomen buiten het kader van ons onderwerp valt, mag dit artikel, nu inmiddels drie maanden van 1951 verstreken zijn, niet eindigen alvorens de recente ontwikkeling op de kapitaalmarkt even ter sprake is gebracht. De zeer langzame daling in de koersen op de staatsfondsenmarkt wijst op een geringe stijging in de rentevoet. De aangekondigde defensieleningen en consolidatie van vlottende overheidsschuld doen verwachten, dat de Minister van Financiën zich wellicht nog verder zal zien afdrijven van de eertijds door hem ideaal gedachte rentevoet. In het bijzonder zal de belangstelling zich richten op die fondsen, die het beste weerstand bieden tegen een eventuele inflatie. Het zich op deze wijze dekken

tegen het inflatiegevaar zal duidelijker blijken, naarmate meer toegegeven wordt aan de wens tot compensatie van de prijsstijgingen in de vorm van loonsverhogingen. Bij vele ondernemingen zal de scherpe prijsstijging het tekort aan eigen middelen nog accentueren. Wanneer dan door deze ondernemingen uitgezien wordt naar nieuwe middelen, zal blijken dat onvoldoende besparingen aangeboden zijn op de risicodragende sector van de kapitaalmarkt. Met de prijsstijgende tendentie in de consumptieve sfeer en een verder aandraaien van de belastingschroef zal dit

er niet beter op worden. Dit zal de ondernemingen er toe brengen haar gestegen middelenbehoefte te dekken of door een beroep op bankcrediet te doen of door uitgifte van obligaties dan wel het aangaan van ondershandse leningen. De directie van iedere onderneming bedenke echter, dat bij een eventuele depressie, die zou kunnen intreden bijv. na een plotselinge verbetering in de internationale toestand, een ongunstige verhouding tussen eigen en vreemde middelen zich ongetwijfeld zal wreken.

Amsterdam.

A. J. BATENBURG.

Vezels van plantaardige oorsprong

De voortgang, die het gebruik van vezels door de geschiedenis heen heeft gemaakt, hangt nauw samen met de ontwikkelingsgang van de mensheid zelf. Hebben aanvankelijk gras en bladeren en in koelere streken dierenhuiden hun taak tot bedekking van het lichaam vervuld, geleidelijk moet hierin een evolutie zijn ontstaan en zijn schors en haar in gebruik genomen, die op eenvoudige wijze tot koord en draad gewikkeld werden en later ook tot netten geknoopt. Deze eenvoudige bewerkingen moeten zijn voorafgegaan aan de meer ingewikkelde, die we heden ten dage nog als spinnen van vezels en weven van garens tot stof kennen.

Er zijn drie groepen van vezels en wel:

- a. vezels van minerale oorsprong;
- b. vezels van dierlijke herkomst;
- c. vezels van plantaardige origine.

Tot de eerste groep behoort het in de natuur voorkomende asbest, en verder het tot vezels of draden getrokken glas, en de metalen of koolderivaten zoals nylon. Vooral nylon, verkregen via de bijproducten van de steenkoolwinning, heeft in de laatste jaren een enorme vlucht genomen en het ziet er alleszins naar uit, dat de natuurlijke vezels uit de andere groepen overvleugeld zullen worden.

Tot de vezels van dierlijke herkomst behoren wol, haar en borstels en verder natuurzijde en veren. Het hoofbestanddeel van dit soort vezels wordt gevormd door de keten van eiwitmoleculen, in tegenstelling tot de vezels van de derde groep, wier duurzaam bestanddeel de cellulose is. Tot deze groep behoren de kortvezelige katoen, kapok en houtpulp, en de lange vezels van vlas, hennep, jute, sisal en enkele andere. We willen nu iets nader ingaan op deze plantaardige vezels en zullen achtereenvolgens spreken over de bouw, de indeling, fysische en chemische eigenschappen, voortbrenging, verwerking en aanwending, alsmede de economische betekenis er van.

Bouw van de vezels.

Zoals een microscopisch onderzoek leert, zijn de plantenweefsels opgebouwd uit cellen, die naar aard en karakter verschillen. De zachte weefsels, zoals de bladeren, het merg en de schors, zijn opgebouwd uit korte, dunwandige cellen. Dit is het zgn. parenchymweefsel. Doch naar de aard van de plant zijn er aanvankelijk andere dunwandige cellen, die naderhand langer worden en een dikkere wand krijgen en die dan het houtweefsel en andere krachtige delen vormen, zoals de houtvezels, die ook een belangrijke betekenis hebben.

De kleine cellen nu, die een bestanddeel zijn van alle plantaardige vezels, zijn over het algemeen buisjes of holle cilindertjes, die gewoonlijk naar beide einden in een punt uitlopen. De afmetingen variëren sterk naar de aard van het gewas, doch zijn uitermate klein. Soms zijn

de wanden dik en is het lumen — dit is de centrale holte gevuld met protoplasma — klein. In andere gevallen is het net andersom. De wanden bestaan grotendeels uit cellulose en de dikte er van bepaalt in belangrijke mate de fysische eigenschappen en het gebruik van de vezels.

De economisch bruikbare vezels bestaan uit enkelvoudige cellen of uit cellenbundels, die door een natuurlijk gom aaneengekit zijn en welk gom door mechanische of chemische processen (roten) opgelost kan worden. Doch alleen lange cellen zijn enkelvoudig bruikbaar. De korte cellen hebben alleen betekenis wanneer zij, verenigd in groot aantal tot linten of strengen, gebruikt kunnen worden.

Indeling van de vezels.

Naar de aard van de vezel behoren de lange vezels tot de bastvezels of tot de bladvezels. Daarnaast bestaan dan nog de houtvezels en de oppervlaktevezels. Deze vier soorten vezels ontstaan in verschillende delen van de plant. Houtvezels, die thuis horen in het houtachtige deel van de plant tussen bast en merg, zijn van nature te kort en te weinig buigzaam om gespannen te kunnen worden en deze houtcellen kunnen dus slechts in de ruimste betekenis tot de vezels gerekend worden. De cellulosedraden zijn zeer kort en laten gemakkelijk los van elkaar, zodat de aanwending er van in hoofdzaak beperkt is tot de bereiding van houtpulp voor papier en van synthetische vezels als rayon. Doch in die vorm kunnen de houtcellen weer wel gesponnen worden en verwerkt tot garens en stoffen, zodat ze wel concurrerend optreden met de andere plantenvezels.

Oppervlaktevezels ontstaan gewoonlijk als haren aan het oppervlak van stammen, bladeren, vruchten of zaden. De belangrijkste zijn wel de zaadvezels, ontstaan op de zaden of aan de binnenkant van de vruchtdoos. Hiervan is katoen de voornaamste en bekendste vertegenwoordiger; doch verder behoren er toe kapok, cocosvezel en plantaardige zijde.

In sommige planten vormen de houtvezels draden, die doorlopen tot in de bladeren en hieraan stevigheid verlenen. Deze draden vormen nu de bladvezels en, vrijgemaakt uit de bladeren, leveren zij de meerderheid van de touwvezels, die gebruikt worden om koord en binder twine te maken. De vezels zien er uit als strengen met een lengte van één tot twaalf voet. Het zijn lange vezels, die grof en ruw zijn en daarom tot de harde vezels worden gerekend. De strengen bestaan uit een groot aantal elkaar overlappende cellen, die door een gomachtige stof zo stevig verbonden zijn, dat deze strengen tijdens het bewerkingproces niet uit elkaar vallen doch hun verband behouden. De belangrijkste vertegenwoordigers van de bladvezels zijn sisal, istle, Manilla-hennep, Nieuw-Zeeland-hennep en Mauritius-hennep.

Tenslotte komen er in de bast nog lange en krachtige houtachtige cellen voor, die van nature taaiheid en buigzaamheid aan dit deel van de planten geven. Deze cellen zijn langer en fijner dan de houtcellen en kunnen gewoonlijk gemakkelijk worden versponnen. Zij worden bastcellen genoemd en de strengen, die ze door overlapping vormen, heten bastvezels. De voornaamste vertegenwoordigers van deze groep zijn jute, vlas, hennep, Indische hennep en ramie. Zij worden in de vorm van strengen of lint met een lengte van twee tot tien voet op de markt gebracht en lijken uiterlijk op de bladvezels. De bastvezelcellen zijn echter veel langer dan de bladvezelcellen en bij de bastvezels wordt de verbindende gomlaag dikwijls door een zgn. rottingsproces opgelost, wat bij bladvezels nooit mag. Terwijl de harde bladvezels gewoonlijk voor touwwerk in velerlei vorm bestemd worden, worden de zachte en buigzame bastvezels meer tot textielgoederen verwerkt. Uiteraard gaat in beide gevallen het verspinnen van de vezel tot garen aan de verwerking vooraf.

Physische en chemische eigenschappen van de vezel.

Teneinde economisch waardevol te zijn dient een vezel bij het spinnen een ononderbroken draad op te leveren, die een aanzienlijke spankracht bezit en die bij het twijnen tot een meerdraads-garen voldoende buigzaamheid behoudt. Van primaire betekenis zijn derhalve spankracht, cohesie en plooibaarheid, terwijl daarnaast fijnheid, uniformiteit en kleur de waarde van een vezel bepalen. Hiervan is de spankracht wel het voornaamste, want geen draad kan sterker zijn dan de samenstellende elementen toelaten. Een bepaalde formule geldt hier niet voor, hoewel in het algemeen de spankracht evenredig zal zijn met de lengte van de afzonderlijke vezelelementen.

Met cohesie wordt aangeduid het vermogen van de afzonderlijke vezels om elkander vast te houden tijdens het spinproces. Dit hangt ten dele af van de lengte van de vezels, maar het wordt in hoofdzaak toch wel bepaald door de toestand, waarin het oppervlak van de vezelcellen verkeert. Een ruw en onregelmatig oppervlak zal in aanzienlijke mate meewerken om de wrijvingsweerstand in de strengen te vergroten. Voor praktisch gebruik is de cohesie van grote betekenis en een te geringe cohesie dringt de vezel naar een lagere plaats. Zo is het gebruik van ramie bijv. zeer beperkt omdat de cellen te glad en te regelmatig zijn, hoewel deze vezel anderszins zeer goede eigenschappen bezit voor een veelzijdig gebruik.

Plooibaarheid is de eigenschap, die de vezeldraden in staat stelt om zich om elkaar heen te winden tijdens het spinproces. Hoe stijver de vezel, des te moeilijker kan hij worden getwijnd. Soms kan de plooibaarheid met kunstmatige middelen bewerkstelligd of vergroot worden, doch gewoonlijk is het effect maar tijdelijk.

Voor touwwerk zijn spankracht en cohesie de belangrijkste eigenschappen, doch voor textielproducten gelden meer fijnheid, uniformiteit en zachtheid. De graad van fijnheid en uniformiteit bepalen direct de waarde van een vezel voor commerciële aanwending. Uniformiteit is wel een zeer belangrijke eigenschap, want ongelijke vezels geven een ongelijke draad en hierdoor krijgt het eindproduct niet alleen een minder fraaie aanblik, doch het wordt eveneens minder duurzaam. De kleur van de vezel is vooral van betekenis bij de fijnere textielproducten en in dit opzicht is het van belang, of een vezel voldoende gebleekt kan worden zonder dat er beschadiging optreedt.

Hoewel de physische eigenschappen de waarde van een vezel beïnvloeden, hangt deze in laatste instantie toch af van zijn chemische samenstelling, daar spankracht, duurzaamheid en andere eigenschappen hierdoor worden bepaald. Het voornaamste bestanddeel nu van alle plantaardige vezels is cellulose, die zelf opgebouwd is uit kool-

stof, waterstof en zuurstof in verhoudingen uitgedrukt volgens de formule $C_6H_{10}O_5$. Hoe hoger het cellulosegehalte, des te waardevoller de vezel. In dit opzicht staat Indische hennep ongeveer bovenaan met 80 pCt cellulose; dan volgt ramie met 78 pCt; vlas en hennep beide met 70—80 pCt; sisal 75 pCt; jute 63—75 pCt; abaca of Manilla-hennep 65 pCt.

Nu komt cellulose in de vezels niet als zuivere cellulose voor, doch in de vorm van pecto-cellulose of ligno-cellulose. Dit zijn samengestelde verbindingen van cellulose met pectose- of lignine-groepen. Vlas, hennep en ramie bevatten nu pecto-cellulose, terwijl jute en de harde vezels ligno-cellulose bevatten. Vezelcellen, die ligno-cellulose bevatten, zijn in het algemeen korte cellen en daarom geven zij onvoldoende resultaten, wanneer zij gebleekt worden of op een zodanige wijze behandeld, dat de niet-cellulose bestanddelen uit de vezels verwijderd en de cellen gescheiden worden.

Verder bevatten de cellulosen een zeker vochtgehalte, dat bepaald en kenmerkend is voor elke vezelsoort. Over het algemeen hebben vezels van de hoogste kwaliteit het laagste vochtgehalte.

Nu kan men de chemische samenstelling van de vezels door analyse nauwkeurig bepalen. Daarentegen berust een inzicht in de physische eigenschappen in zeer belangrijke mate op ervaring en persoonlijke visie. In de navolgende tabel is aangegeven hoe de diverse vezels gewaardeerd worden volgens hun physische eigenschappen.

TABEL 1.

Harde of touwvezels.					
	1	2	3	4	5
Duurzaamheid	Manilla-hennep	Sisal	Istle	Nieuw-Zeeland-hennep	Mauritius-hennep
Spankracht	id.	id.	Nieuw-Zeeland-hennep	Istle	id.
Lengte der strengen	id.	Mauritius-hennep	id.	Sisal	Istle
Fijnheid	Nieuw-Zeeland-hennep	id.	Manilla-hennep	id.	id.
Uniformiteit	id.	id.	id.	id.	id.
Plooibaarheid	Mauritius-hennep	Nieuw-Zeeland-hennep	id.	id.	id.
Alle eig. samen	Manilla-hennep (Abaca)	Sisal	Nieuw-Zeeland-hennep	Mauritius-hennep	Istle

Zachte of textielvezels.				
	1	2	3	4
Duurzaamheid	Ramie	Vlas	Hennep	Jute
Spankracht	id.	Hennep	Vlas	id.
Lengte der vezelcellen	id.	Vlas	Hennep	id.
Cohesie	Vlas	Hennep	Jute	Ramie
Fijnheid	Ramie	Vlas	Hennep	Jute
Uniformiteit	Vlas	Ramie	id.	id.
Plooibaarheid	id.	id.	Jute	Hennep
Kleur	Ramie	Vlas	Hennep	Jute
Alle eig. samen	Vlas	Ramie	Hennep	Jute

Bron: L. Weindling: Long Vegetable Fibers, New York 1947.

Het blijkt derhalve, dat Manilla-hennep de beste touwvezel levert en dat vlas en ramie de beste textielvezels voortbrengen. Als gevolg van technische bezwaren is het gebruik van ramie echter beperkt.

Als gelet wordt op physische en chemische eigenschappen, dan blijken vlas en ramie verre te prefereren boven katoen voor alle doeleinden waarvoor katoen gebruikt wordt. Niettemin is het gebruik van katoen aanzienlijk groter dan van alle andere plantaardige vezels tezamen. En jute staat als laatste in de rij van zachte vezels, doch het jaarlijks verbruik overtreft dat van elke andere lange vezel. En ook is het verbruik van sisal groter dan van Manilla-hennep. Deze controverse in het gebruik berust niet op superieure eigenschappen, maar is het gevolg van economische factoren.

Voortbrenging van de lange vezels.

De meeste vezelplanten willen zowel groeien in de gematigde als in de tropische zones van beide halfronden, maar vele vezels worden slechts voortgebracht in uit- hoeken van de aarde, ver verwijderd van grote steden, zoals in Afrika, India en China, op Java, Sumatra en de Philippijnen, waar de gewone toerist zelden komt. Ook al mag dit een zekere bekoring en betovering bezitten voor romantische geesten, toch is de reden van een dergelijke voortbrenging heel simpel gelegen in het feit, dat aldaar zeer goedkope arbeidskrachten beschikbaar zijn voor het planten, oogsten en verwerken van de vezelplanten, die in de Verenigde Staten en Europa niet verbouwd kunnen worden wegens het ontbreken van geschikte machines voor het verrichten van de genoemde werkzaamheden. Dien- tenvolge is het niet mogelijk tegen de voortbrenging in de genoemde gebieden te concurreren, behalve voor vlas en hennep, waarvoor tot een zekere graad mechanische bewerkingen zijn ingevoerd. Vlas en hennep worden dan ook in vele landen van Europa, in de Verenigde Staten en Canada verbouwd, terwijl alleen Manilla-hennep wat de cultuur betreft gebonden is aan het hete en vochtige klimaat van de tropische zone. De andere vezels worden overal ter wereld verbruikt, doch de voortbrenging is tot zeer bepaalde gebieden beperkt. In de navolgende tabel zijn enkele benaderende gegevens omtrent de voort- brenging en de waarde van alle lange plantaardige vezels opgenomen, welke gegevens betrekking hebben op tien- jarige gemiddelden van vóór de laatste wereldoorlog.

TABEL 2.

Harde vezels.

	mln kg	mln \$	Voortbren- gende landen	pCt van de voort- brenging
Manilla-hennep . . .	175	28,0	Philippijnen	95-100
Sisal	180	24,0	Mexico	60-65
Istle	18	2,2	Mexico	90
Nieuw-Zeeland- hennep	15	1,8	Nieuw-Zee- land	98
Mauritius-hennep	2	0,2	Mauritius	99
	390	56,2		

Zachte vezels.

	mln kg	mln \$		pCt
Jute	1.500	175	India- Pakistan	98
Vlas	600	200	Rusland	70
Hennep	500	90	Rusland	60
Indische hennep . .	15	1,5	India	90
Ramie	10	2,0	China	85
	2.625	468,5		

Totaal (afgerond) 3.000 525

Bron: L. Weindling: Long Vegetable Fibers, New York 1947.

Tijdens en na de oorlog heeft enige verschuiving in de percentages plaats gevonden, doch deze heeft vnl. betrek- king op de voortbrenging van sisal, vlas en hennep, aan- gezien vele landen zich gedurende en na de oorlog op de productie er van hebben geworpen. In het laatste jaar vóór de oorlog bedroeg de sisalproductie reeds meer dan 300 mln kg, waarvan Mexico slechts 40 pCt en Brits Oost- Afrika 45 pCt leverde, terwijl de rest uit andere landen kwam en wel vnl. uit Indonesië. De vlasproductie bedroeg in 1939 rond 900 mln kg, waarvan 70 pCt in Rusland, en verder in Polen 4 pCt, Letland 3 pCt, Lithauen 3 pCt, België 5 pCt, Frankrijk-3 pCt, Nederland 2 pCt en in de overige landen samen ca 10 pCt werd voortgebracht. Vergeleken bij het gemiddelde is de productie met ongeveer een derde gestegen, doch in de productieverbanden heeft dit geen verschuiving van betekenis gegeven. De hennep- teelt loopt ongeveer parallel aan die van vlas. Behalve Rusland, treden Polen, Letland, Lithauen, Italië, Hongarije Frankrijk, Spanje, de Verenigde Staten en Chili op als producenten van hennep, doch hierbij staat Rusland

verre vooraan. Na de oorlog zijn ook nog enkele andere landen in Europa met de teelt begonnen, doch de concu- rentieverhoudingen met de tropische vezels zijn niet erg gunstig gebleken in de eerste jaren na de bevrijding.

Hoewel vele vezelgewassen aanvankelijk en gedurende vele eeuwen voor de locale markt verbouwd werden, bracht de geweldige technische vooruitgang in de negen- tiende eeuw goedkope transportmogelijkheden en daarmee een veel grotere goederenuitwisseling. Ook de vezels werden in het wereldverkeer betrokken. Doch de toe- nemende welvaart en stijging van het levenspeil in West- Europa en Amerika bracht mede, dat het weldra voor- deliger werd om de ontsluitingsbedrijven bij de productie- gebieden te plaatsen en alleen het lint te vervoeren over grote afstanden. Aangezien het nuttig rendement van de meeste vezelgewassen tussen 8 en 16 pCt ligt — hetgeen betekent, dat 100 kg ruw product slechts 8 à 16 kg lint oplevert — is deze omschakeling alleszins begrijpelijk, temeer waar de ontsluiting vaak een moeizame geschiedenis is. Dit heeft o.a. het ontstaan te zien gegeven van een belangrijke jute-industrie in Bengalen. Waar de voort- brenging momenteel in Pakistan geschiedt en de verwer- king vnl. in India, is ten gevolge van gespannen verhou- dingen tussen de beide landen de jutevoorziening in gevaar gekomen.

Drie kostenelementen spelen een rol bij de vezelvoor- ziening en zij werden steeds belangrijker naarmate het verbruik van wereldomvattende betekenis werd, zoals van jute en sisal. In de eerste plaats zijn daar de kosten van voortbrenging, zijnde de kosten voor boerenarbeid plus die van ontsluiten van de vezel. Ten tweede zijn er de transportkosten van het lint naar de spinnerijen en van het garen naar de weverijen. Ten derde komen dan de fabricagekosten van garen en stoffen. Goedkope arbeids- krachten zijn beschikbaar in Indië, Indonesië, Afrika, Mexico en andere landen, zodat de eerste fase in het proces relatief en absoluut goedkoop is in die landen. Het oogsten geschiedt in de meeste landen nog met de hand, behalve in de Verenigde Staten, Canada, Frankrijk, Nederland, België, Rusland, waar voor het oogsten van vlas en hennep machines in gebruik zijn. Het ontsluiten van de harde of bladvezels geschiedt thans in belangrijke mate mechanisch. Deze schilmaschinen hebben de kosten van sisal, istle en Manilla-hennep dan ook belangrijk verlaagd. Doch voor het ontsluiten van de zachte vezels is men nog in belangrijke mate aangewezen op roten, breken en zwingelen en deze processen vragen relatief veel handenarbeid. Verbeterde mechanische methoden zouden derhalve zeer op hun plaats zijn, doch tot dusver is men hiermee nog niet ver genoeg gekomen.

Ten aanzien van het gebruik worde nog het volgende gezegd. Er kunnen een vijftal gebruiksgroepen worden aangewezen.

1°. Textielvezels. De fijne vezels worden gebruikt voor de betere textielproducten als kleding, lint, versiering, tentdoek, zeildoek en zo meer. Hiervoor wordt de korte katoenvezel gebruikt en verder vlas, hennep en ramie. De meer grove vezels worden gebruikt voor zakken, tassen, vloerbedekking, linoleum, enz. In hoofdzaak wordt jute gebruikt en verder vlas, hennep en katoen en in geringe mate sisal, istle, e.d.

2°. Touwvezels voor getwijd garen, touw en binder- twine. Hiervoor dienen jute, katoen en hennep voor het twijn, en Manilla-hennep, sisal, Nieuw-Zeeland- en Mauritius-hennep meer voor het echte touwwerk.

3°. Borstelwerk en vlechtvezels. Voor zachte en harde borstels vnl. istle en sisal; voor gevlochten artikelen als hoeden, matten, mandjes enz. Manilla-hennep, Nieuw- Zeeland- en Mauritius-hennep, sisal, bepaalde grassen enz.

4°. Vezels voor vulling. Voor stoffering, matrassen,

autokussens enz. de kortvezelige kapok en katoen, en verder istle, sisal, jute, Spaans mos enz. Als breekmateriaal voor naden in schepen, vaten, buizen in hoofdzaak hennep en jute. Als versterkend materiaal in plastics e.d. sisal, sisalwerk, istle, hennepwerk en jute.

5°. Vezels voor de bereiding van alle soorten papier. Hiervoor kunnen alle soorten plantaardige vezels gebruikt worden, al of niet met houtpulp vermengd.

Hoewel behorend tot een hoofdgroep wordt van de meeste vezels een veelzijdig gebruik gemaakt.

Ter vergelijking worde opgemerkt, dat in normale tijden over de gehele wereld meer ruwe katoen wordt gebruikt dan alle lange vezels tezamen en wel in de verhouding 2 op 1 naar het gewicht en 3 op 1 naar de waarde. Vlas is vervangen door katoen of kunstzijde; hennep heeft zijn meerdere in jute gevonden al is deze vezel in kwaliteit de mindere.

De economische betekenis van de lange vezels.

Er bestaan geen voldoende betrouwbare statistieken omtrent de totale vezelindustrie over de hele wereld. Op verschillende punten ontbreken officiële gegevens. Toch zijn in de volgende tabel de voornaamste gegevens samengevat, zoals deze konden worden samengesteld uit vooroorlogse becijferingen.

TABEL 3.

Jaarlijkse oppervlakte	6.000.000 ha
Jaarlijkse productie	3.000.000.000 kg
Waarde van de ruwe vezel in de landen van agrarisch	500.000.000 Am. dollar.
Aantal herkomstige werkers bij de teelt betrokken	5.000.000
Kapitaal, geïnvesteerd in de verwerkende industrie	750.000.000 Am. dollar.
Aantal werkers bij de verwerking betrokken	500.000
Groothandelswaarde van de eindproducten	1.000.000.000 Am. dollar.

Bron: L. Weindling: Long Vegetable Fibres, New York 1947.

Hoewel deze gegevens slechts bij benadering aangeven in welke orde van grootte de jaarlijkse voortbrenging enz. zich beweegt, mag er toch wel uit afgeleid worden, dat de economische betekenis niet gering is te achten. Niettemin zal in de toekomst nog veel meer verwacht kunnen worden als in de tropische gebieden ook meer moderne arbeidsmethoden ingang zullen vinden.

Van de genoemde jaarproductie bestaat ongeveer $\frac{6}{7}$ uit zachte vezels en $\frac{1}{7}$ uit harde vezels (tabel 2).

De harde vezels hebben hun grote vlucht genomen in de negentiende eeuw. Doch de zachte vezels zijn reeds in de oudheid bekend, althans met name genoemd worden vlas en hennep. Omstreeks 3500 v. C. werd vlas reeds in Egypte gebruikt en ca 2000 v. C. was hennep in China bekend, terwijl de techniek van het spinnen en weven een zodanige hoogte had bereikt, dat uitermate fijn weefsel werd verkregen. Tot aan de achttiende eeuw bleven vlas en hennep onbetwistbaar het domein beheersen. Toen kwam de industriële revolutie en katoen kwam op de markt tot na 1800 de andere vezels ook kwamen. En al behouden vlas en hennep hun hoge waarde als textielvezels, andere factoren hebben gemaakt, dat nieuwe vezels de eerste plaats hebben ingenomen wat betreft het praktische gebruik. En vooreerst zal daar nog weinig verandering in komen al mag locale of regionaal een bepaalde vezel een gunstige periode doormaken.

's-Gravenhage.

Ir S. BUURSMAN.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN

Samenwerking voor de productiviteitsverhoging

De sombere stemmingen, welke wij dit voorjaar én in de natuur én in onze samenleving op economisch gebied meemaken, zijn door twee verblijdende lichtpunten verhelderd. Het is van belang hierop in het bijzonder de aandacht te vestigen, omdat beide verschijnselen, de éne van werkegevers-, de andere van werknemerskant, kunnen meehelpen om de synthese dezer groepen, waaraan wij zo dringend behoefte hebben, te versterken.

Gedoeld wordt enerzijds op het manifest van de Werkgeversbonden, verschenen op de avond vóór de regeringsverklaring, waarin de bereidheid wordt uitgesproken om de eventuele reële overwinsten aan de gemeenschap af te dragen. Anderzijds op de tot uiting gekomen bereidheid van de grote Nederlandse vakcentralen om verbeterde arbeidssystemen bij hun leden bekend en gewild te maken, om daardoor te komen tot een grotere productie. Enkele bestuurders zijn hiervoor reeds met het houden van spreekbeurten begonnen. Recente voorbeelden uit de praktijk hebben doen zien, dat dank zij deze „scientific management” en met behulp van verdere mechanisatie een productie per man kon worden verkregen, die 25 pCt, in een enkel geval zelfs 40 pCt, ligt boven het peil van 1938. Hoewel dergelijke cijfers met enig voorbehoud gehanteerd moeten worden, waar immers voor elke onderneming het peil van 1938 verschillend en derhalve het thans bereikte percentage hoger of lager kan zijn, is het toch wel duidelijk dat de grootste winst in arbeidsproductiviteit deze *wetenschappelijke* weg bereikt kan worden, waarbij de verkregen medewerking van de vakverenigingen als een winstpunt mag worden genoemd. De studiereis van hun voormannen naar de Verenigde Staten zal hiertoe zeker hebben bijgedragen.

De vraag dringt zich op, of deze verblijdende samenwerking niet evenzeer kan worden verkregen ter eliminering van andere factoren, die aan een verhoging van onze arbeidsproductiviteit in de weg staan. Met name verhoging van het veel te hoge ziektepercentage, dat meer dan het dubbele is van dat van vóór de oorlog (in 1950 4,1 pCt voor mannen en 4,7 pCt voor vrouwen, terwijl in 1938 de Ziektenkassen met een omslag van 1,7 pCt konden volstaan!). De Staatssecretaris voor de Volksgezondheid heeft in zijn laatste rede hierop nog uitdrukkelijk gewezen en een cijfer van f 50 mln genoemd, hetwelk bij een daling met slechts 1 pCt zou kunnen worden bespaard. Ook het verzuim is in sommige branches en voor sommige groepen van het personeel (gehuwde vrouwen!) nog bijzonder hoog; zo werd bij de mijnwerkers nog een schrikbarend hoog percentage geconstateerd. Van nadelige invloed is voorts de neiging bij vele jongeren om zonder ernstige aanleiding van betrekking te verwisselen, waardoor alle zorg aan de opleiding besteed, voor de onderneming met één slag verloren gaat.

De „derde” macht, de Nederlandse Staat, kan zeer zeker ook het zijne bijdragen tot arbeidsbesparing door ambtenarij te vermijden en met name eindelijk te komen met een unificatie van de sociale verzekering met vervangend één heffing op het loon. Hierdoor kunnen veel administratieve krachten voor productief werk beschikbaar komen. Belastingplichtigen hebben het recht om van de Staat te eisen een zuinig en efficiënt beheer hunner, met zoveel opofferingen bijeengebrachte, gelden, waartoe men zeker niet tevergeefs een beroep zal kunnen doen op het advies en de bijstand van deskundigen uit het bedrijfsleven.

Uit de hierboven genoemde actie der vakcentralen mag worden geconcludeerd, dat zij vertrouwen stellen in

de mentaliteit der Nederlandse werkgevers, die de wetenschappelijke systemen van arbeidsbesparing zullen hebben uit te voeren en — na gepleegd overleg — de hieruit voortkomende loonsverhogingen zullen hebben vast te stellen. Ook dit is een verheugend verschijnsel en voorwaar niet wonderlijk, nu in de laatste 10 jaar de inzichten van de Nederlandse werkgever in het algemeen ten opzichte van de werknemer en zijn beloning een zeer ingrijpende wijziging hebben ondergaan. Men denke aan de wel zeer uitgebreide sociale afdelingen, door grote bedrijven onderhouden, en de hoge bedragen, die hieraan ten koste worden gelegd. Voorts aan de succesvolle samenwerking in de „Stichting van de Arbeid” en het veelal op prettige wijze gevoerde onderlinge overleg met de vakverenigingen rechtstreeks. Onder de werking van de „loonstop” hebben wij het verschijnsel kunnen constateren, dat de werkgevers er voor vechten om hun arbeiders een zo hoog mogelijk loon te mogen uitbetalen, in vele gevallen nog aangevuld met toeslagen in geld en in natura, dan wel in sommige gevallen door middel van spaarcertificaten. Wel een schrille tegenstelling met vroeger, toen al of niet gedwongen getracht moest worden op de onkostenrekening (waarvan het loon de voornaamste post uitmaakte) zoveel mogelijk te besparen! De leider van een van onze allergrootste ondernemingen heeft deze gewijzigde mentaliteit toegeschreven aan de „menskundige bedrijfsvoering”, die haar eigen plaats opeist naast de technische en financiële bedrijfsleiding. Deze dient dan gegrondvest te worden op het Christelijk grondbeginsel: „Behandel anderen, zoals jijzelf behandeld wilt worden” ....

Deze lichtpunten maken het gemakkelijker om in te stemmen met het optimisme, het welk doorstraalt in het hoofdartikel der redactie van dit blad in het nummer van lentedag. Het mag ons echter niet doen voorbijzien, dat wij staan voor de reuzentaak om per jaar f 1.100 of f 1.200 mln te besparen dan wel deze meer te verdienen door export. Realiseren wij ons allen wel ten volle, dat een besparing van laatstgenoemd bedrag betekent, dat wij hoofd voor hoofd *dagelijks 40 cents* op onze uitgaven hebben te besparen (zuigelingen inbegrepen)? Dan wel, dat het werkend deel van onze bevolking *dagelijks f 1* meer heeft te produceren voor de uitvoer? Waar „des Pudels Kern” is het tekort op onze betalingsbalans van f 1.200 mln (in 1951 allicht meer, daar alleen reeds in de maand Januari onze invoer met f 266 mln de waarde van onze uitvoer overtrof!), dient het meer geproduceerde niet in eigen land verbruikt te worden, doch aan het buitenland te worden verkocht. Slagen wij hierin niet of onvoldoende, dan valt onherroepelijk een stuk uit de cirkel weg, aangezien de invoer van grondstoffen en hulpmiddelen dan prompt gaat vastlopen en de pas met ontzaglijke inspanning op toeren gebrachte productie-machine evenzo, met desastreuze gevolgen! De fabrikanten zullen dan ook nog meer aandacht dan tot dusverre aan hun export en de vermeerdering er van hebben te besteden, ook al zou dit tijdelijk gaan ten koste van hun binnenlandse afzet. Aan het Nederlandse volk dient de verhouding tussen import en export duidelijk te worden gemaakt, opdat de ernst van de toestand beter doordringt en men zich gedereschikke in het ontbreken van gewenste zaken of voedingsmiddelen. Een tweetal hoge kolommen naast elkaar, op een onzer centrale pleinen op te stellen, die maandelijks de waarde van onze import en uitvoer aangeven, eventueel met de landen van herkomst en bestemming met ringen er op aangekend, ware daarvoor een goed hulpmiddel, waarvan de pers zeker illustraties zou opnemen.

De conclusie moge zijn, dat de mogelijkheid niet is uitgesloten om te geraken uit de diepe put, waarin wij zijn beland. Mits allen, op de plaats, waar zij gesteld zijn, werkgever zowel als werknemer, nog intensiever en toegewijder werken met inschakeling van alle moderne

hulpmiddelen en van een wetenschappelijke en menskundige bedrijfsvoering, onder volledige samenwerking van alle betrokkenen en met volle wederzijdse waardering. De additionele productie dient dan voor het overgrote deel aan onze uitvoer ten goede te komen.

Zaandam.

E. A. VEEN.

AANTEKENING

Enkele statistische gegevens omtrent Argentinië

II

In een voorgaand artikel ¹⁾ werden enkele cijfers en beschouwingen gegeven met betrekking tot de grootte en omvang van Argentinië's bevolking, de ontwikkeling van het loon- en prijspeil in de laatste jaren en de omvang van de arbeidsconflicten. Hieronder zullen een aantal gegevens worden vermeld, welke betrekking hebben op de oogst en de productie, eveneens ontleend aan de sedert kort weer openbaar gemaakte „Sintesis Estadística Mensual”.

Landbouw en veeteelt.

De landbouw vormt in Argentinië, tezamen met de veeteelt, de voornaamste bron van volkswelvaart, alhoewel voor veel producten in de laatste tien jaren een vrij aanzienlijke productievermindering moet worden vastgesteld.

Productie van granen en lijnzaad. (in duizenden tonnen)

	Tarwe	Mais	Lijnzaad	Haver	Gerst	Rogge	Rijst
1940/41	8.150	10.238	1.720	539	689	240	56
1941/42	6.487	9.034	1.600	450	370	140	108
1942/43	6.400	1.943	1.348	580	350	151	99
1943/44	6.800	8.730	1.573	925	719	557	175
1944/45	4.085	2.965	787	1.099	573	189	139
1945/46	3.907	3.564	964	797	836	293	129
1946/47	5.615	5.815	1.034	685	1.171	552	121
1947/48	6.500	5.200	901	824	804	470	116
1948/49	5.200	3.450	433	733	613	305	121
1949/50	5.144	836	676	540	395	277	150

Het jaar 1949 was een vrijwel over de gehele linie ongunstig oogstjaar, speciaal voor de maiscultuur, die ten gevolge van de grote droogte in December 1949 volkomen mislukte. De algemene teruggang in de laatste jaren moet echter aan andere oorzaken worden geweten, nl. aan het feit, dat de prijs, welke de Regering aan de landbouwers voor de oogst betaalt, geen gelijke tred heeft gehouden met de voortdurende stijging van de productiekosten, verder aan het gebrek aan mechanische hulpmiddelen en landbouwmachines (als gevolg van de door deviezen-schaarste gedwongen invoerbeperking), en aan de reeds in het voorgaande artikel genoemde trek van de landarbeiders naar de steden.

Wat de zeer sterke teruggang in de productie van lijnzaad betreft, moet gewezen worden op de door de Regering bij haar industrialisatiepolitiek uitgevaardigde uitvoerverboden voor lijnzaad, in de hoop de lijnolie-industrie daarmee te bevorderen. Tot veel succes heeft deze politiek niet geleid, de afnemers wendden zich tot andere productielanden, en eerst in de laatste maanden zijn weer enkele partijen lijnzaad uitgevoerd.

De cijfers omtrent de productie van de zgn. industriële gewassen vertonen een gunstiger beeld, zoals uit de onderstaande cijfers blijkt.

¹⁾ Zie: „E.-S.B.” van 7 Maart 1951, blz. 190.

Productie van industriële gewassen.

	in duizenden tonnen						in tonnen	
	Riet-suiker	Zonne-pitten	Ka-toen (bruto)	Tung	Tabak	Druiven	Aard-noten	Olijven
1940/41	5.540	594	151	7	18	1.068	61	
1941/42	5.443	670	248	2	15	970	83	
1942/43	4.857	419	329	9	18	1.486	96	
1943/44	5.513	1.036	370	5	19	1.186	199	7.080
1944/45	6.560	985	218	12	21	943	158	9.566
1945/46	8.039	890	190	11	29	1.099	156	8.372
1946/47	7.445	688	220	43	26	1.259	113	14.272
1947/48	7.088	930	279	45	21	1.513	105	15.620
1948/49	7.061	1.088	308	55	26	1.218	54	18.700
1949/50	7.068	712	432	(*)	25	1.461	47	26.000

(*) Gegevens nog onbekend.

De vermindering van de zonnepittenogst in het laatste jaar is toe te schrijven aan de grote droogte.

Opvallend is voorts de vermeerdering van de olijven-cultuur. Er wordt veel gedaan om de cultuur van dit voor de volksvoeding zo belangrijke product te bevorderen (olijfolie speelt een grote rol bij de voedselbereiding van Spanjaarden en Italianen, die in grote aantallen naar Argentinië emigreerden). Het feit, dat de cultuur van olijven bij het geldende prijspeil zeer rendabel is, heeft tot het succes van deze pogingen bijgedragen.

In de laatste tijd wordt ook veel aandacht besteed aan de tungcultuur, daar de daaruit vervaardigde tungolie sinds de vestiging van het communistische regime in China in de Verenigde Staten een willige afzet ontmoet en mitsdien hierdoor een welkome bron van dollarinkomsten wordt geschapen.

Productie van fouragegewassen.
(in duizenden tonnen)

	Alfalfa gras	Alfalfa zaad	Soudan gras
1940/41	5.100	55	44
1941/42	7.121	58	37
1942/43	6.853	53	27
1943/44	7.590	31	42
1944/45	7.638	29	45
1945/46	7.715	32	38
1946/47	8.598	21	43
1947/48	6.915	39	56
1948/49	6.179	30	51
1949/50	4.398	18	36

Dezelfde factoren, welke hebben bijgedragen tot de vermindering van de graanogsten in de laatste jaren, deden zich ook gelden bij de productie dezer fouragegewassen.

Veeteelt.

Volgens de veetelling van 1946 bestond de veestapel uit 42.259.000 stuks rundvee, 50.418.000 schapen en 2.955.000 varkens. Voor 1949 wordt het aantal stuks rundvee geschat op 45 miljoen, het aantal schapen op 47 miljoen²⁾.

De ontwikkeling van de veestapel wordt in de volgende tabel weergegeven³⁾.

	Rund-vee	Scha-pen	Var-kens	Paar-den	Muil-dieren en ezels	Geiten
	(in duizenden stuks)					
1895....	21.702	74.380	653	4.446	484	1.885
1908....	29.117	67.212	1.404	7.531	750	3.945
1914....	25.868	43.225	2.901	8.324	825	4.325
1922....	37.065	36.209	1.437	9.432	913	4.820
1930....	32.212	44.413	3.769	9.858	1.039	5.847
1937....	33.207	43.883	3.966	8.319	781	4.649
1946....	42.259	50.418	2.955	.	.	.
1949....	45.000	47.000	.	.	.	.

. = gegevens ontbreken.

²⁾ Volgens Horatio Giberti in „The Review of the River Plate“ van 5 en 16 Januari 1951.

³⁾ De cijfers tot en met 1937 zijn ontleend aan Manuel J. Francioni en Emilio Llorens: „Ritmo de la Economía Argentina en los últimos 30 años“, Buenos Aires 1941.

Het zou onjuist zijn uit de sterke vermindering van het aantal schapen gedurende de laatste 50 jaren af te leiden, dat een achteruitgang van de wolproductie is vast te stellen. De tegenwoordige gemiddelde opbrengst van ca 3,7 kg per schaaft ligt ongeveer 85 pCt hoger dan de opbrengst van een jaar of zeventig geleiden. Rassenverbetering en een betere verzorging hebben daartoe bijgedragen. Het cijfer voor 1951 zal ongetwijfeld veel hoger blijken te zijn dan dat voor 1949, daar de zeer gunstige wolprijzen tot een vrij belangrijke uitbreiding van de schapenteelt hebben geleid, en de schapenhouder meer profijt trekt uit de thans geldende wolprijzen dan uit de relatief weinig gestegen prijs voor schapenvlees.

Omtrent de vleesopbrengst geeft de volgende tabel een beeld, gesplitst in totale productie, de hoeveelheid voor export bestemd, en het voor consumptie in het land zelf bestemde kwantum.

	Rundvlees			Schapenvlees			Varkensvlees		
	Totaal	Export	Consumptie	Totaal	Export	Consumptie	Totaal	Export	Consumptie
	(in duizenden tonnen)								
1943.....	1.009	631	378	191	159	31	262	129	133
1944.....	997	599	384	202	171	30	342	182	160
1945.....	766	374	382	185	161	24	232	125	151
1946.....	857	443	398	185	163	22	165	71	89
1947.....	1.165	643	501	202	177	25	87	25	59
1948.....	1.030	443	540	135	108	26	109	27	79
1949.....	1.028	643	545	110	85	25	139	32	103
1950(9mnd)	757	335	407	61	45	15	99	22	73

De betrekkelijk geringe verschillen, die bestaan tussen de som van de voor export en binnenlandse consumptie geproduceerde hoeveelheden en de in de eerste kolom genoemde totale productie, worden gevormd door de voor industrieel gebruik bestemde hoeveelheden.

Uit het bovenstaande overzicht is op te maken, hoe sinds 1947 het binnenlands verbruik van rundvlees is toegenomen en dat van schapenvlees is teruggelopen, hetgeen ongetwijfeld een aanwijzing vormt voor een verhoging van de gemiddelde levensstandaard.

Industriële productie.

Van de omtrent de secundaire productie openbaar gemaakte gegevens vragen vooral de navolgende indexcijfers de aandacht (basis 1943 = 100).

	Aantal arbeiders	Aantal manuren	Betaalde lonen	Productie-volume
1943....	100	100	100	100
1944....	108,9	108,3	119,3	
1945....	115,1	109,1	137,8	
1946....	123,7	114,9	180,4	125,3
1947....	130,3	120,5	269,1	143,5
1948....	131,7	119	371,2	146,2
1949....	130,4	116,6	500,1	141,8
Juli 1950	130,5	121,7	543	143,4 (Juni)

De conclusies, waartoe deze cijfers kunnen leiden, zijn belangwekkend. Bij een toeneming van het aantal arbeiders met ongeveer 30 pCt, steeg het aantal manuren met ruim 20 pCt, terwijl het bedrag der betaalde lonen het vijf en half-voudige bedraagt van dat van het basisjaar. Dat het productievolume relatief meer is toegenomen dan het aantal manuren, moet worden toegeschreven aan de invoering van betere werkmethode, terwijl ook de beëindiging van de oorlog in 1945 het mogelijk gemaakt heeft gaandeweg meer moderne en doeltreffende technische outillage aan te schaffen. In Juni 1950 bedroeg het aantal arbeiders, waarop de bovenstaande cijfers betrekking hebben 956.400 met een loonbedrag (op jaarbasis gerekend) van 6.108 miljoen pesos.

De grootste toename van het aantal arbeiders wordt vastgesteld bij de groep elektrische machines en apparaten, met een index van 259, en een aantal van 21.900 arbeiders in December 1949. Hierop volgt de rubberverwerkende industrie met een index van 222,2 en 9.600 arbeiders. Hierbij dient men te bedenken, dat in het basisjaar 1943, tijdens de oorlog dus, hier te lande een grote grondstoffen-schaarste in deze industrietaak bestond.

De ontwikkeling van het kwantitatieve productievolume voor de afzonderlijke bedrijfstakken wordt door het volgende overzicht geïllustreerd.

Indexcijfers van de industriële productie.
(Basis 1943 = 100)

	1946	1947	1948	1949	Juni 1950
Voedingsmiddelen en dranken	105,3	114,3	108,4	109,6	120,1
Tabak	117,3	126	133	142,5	144,5
Textiel	134,1	136,8	151,1	157,1	167,3
Kleding	129	144,3	178,2	171,4	155
Houtbewerking	144,2	142,5	149,2	134	132
Papier en carton	106,9	114,1	120,8	118,3	135,3
Grafische industrie	140,8	144,2	155,9	144,1	167,1
Chemische industrie	110,1	124,8	123,2	122,9	135,2
Petroleum-derivaten	113,3	119,3	138,3	139,1	172,5
Rubberartikelen	347,5	618,4	600,4	539,1	614,1
Huiden- en leerlooierijen	124,7	103,8	111,8	102,9	110,6
Glas-, steen- en keramische industrie	109,2	124,9	124,8	131,5	143,3
Metaalproducten (excl. machines)	163,2	180,4	198,4	201,2	221,2
Voertuigen en machines (excl. electr.)	137	233,6	186,2	139,4	124,7
Electr. machines en apparaten	131,2	193,9	272,2	275,9	343,4
Diversen	137,1	142,7	147,9	155,8	257,9
Totaal duurzame goederen ..	141,7	187,1	179,6	163,3	167,4
Totaal niet-duurzame goederen	123,3	131,7	137,5	137,3	143,4
Mijnbouw	67,3	58,6	48	52,8	55,2
Petroleumwinning	88	93,5	91	95,2	89,4
Zoutwinning		285,6	148,2	159,5	91,9
Diversen		88,6	80,9	90,9	59,8
Totaal extractieve bedrijven ..	80,8	88,3	88,2	85,3	82,5
Gas		162,1	186,6	208	266
Electriciteit		124,3	135,4	140,1	159,3
Totaal gas en electriciteit	113,7	124,6	135,8	140,6	159,3
Totaal algemeen	125,3	143,5	146,2	141,8	148,7

Alhoewel de productie in 1949 een vermindering over vrijwel de gehele lijn te zien gaf, in hoofdzaak door het gebrek aan grondstoffen en machines (gevolg van de deviezenschaarste), kan toch worden vastgesteld, dat de industriële voortbrenging in de laatste jaren aanzienlijk is toegenomen. Vooral wordt de aandacht getrokken door het verschil in de toename van de duurzame en de niet-duurzame goederen der secundaire voortbrengingstakken. Dit wijst er op, dat met alle kracht gestreefd wordt naar een verdere uitbouw van het industriële apparaat, zoals dit in het door de Regering-Peron in 1946 opgestelde vijf-jarenplan was ontworpen. Er moet nog op gewezen worden dat aan de cijfers voor Juni 1950 geen te grote betekenis kan worden toegekend, daar deze slechts betrekking hebben op de productie in die maand en ten gevolge van seizoensinvloeden e.d. nog zal moeten worden afgewacht hoe het jaargemiddelde voor 1950 zal blijken te zijn.

Tenslotte nog enkele gegevens betreffende de kwantitatieve voortbrenging van enkele artikelen (zie bovenste tabel rechts).

Het moet worden betreurd, dat niet is overgegaan tot publicatie van de geldswaarde van de productie. In het algemeen is geen enkel gegeven gepubliceerd, waaruit een indruk kan worden verkregen omtrent grootte en samenstelling van het nationale inkomen.

Ten aanzien van de bouwbedrijvigheid kunnen de volgende, uitsluitend op Buenos Aires betrekking hebbende, cijfers worden vermeld.

	Eenheid	1943	1946	1949
Lood	1.000 ton	26,2	28,7	27,3
Zink	"	37,3	30,4	20,8
Zwavel	"	9	10,1	10,1
Portland cement	"	981,4	1.140,3	1.444,1
Steenkolen	"	9,2	3,1	17,9
Gas	mln m ³	110,1	147,1	224,2
Electriciteit	mln kWh	3.064,3	3.263,4	4.120,6
Ruwe petroleum	mln m ³	3,9	3,3	3,6
Lijnolie	1.000 ton	230,4	130,3	150,6
Cellulose	"	36,6	27,7	26,3
Textiel (katoen)	"	55,4	64,5	70
Electr. motoren ..	1.000 stuks	17	17,8	30
Electr. ijskasten ..	stuks	5.882	6.976	19.281
Gloeilampen	mln stuks	10,3	15,8	19,2
Autobenzine	1.000 m ³	1.199,4	1.347,7	1.665,6
Fuel oil	mln "	1.705,5	1.578,3	2.189,1
Schoenen	mln paar	14,4	17,7	15,6
Rijst	1.000 ton	44,4	64,6	62,2
Suiker	"	409,6	635,6	548,6
Boter	"	47	50,7	39
Kaas	"	65,5	94,4	99
Caseïne	"	28,4	32,7	25,2
Bier	mln l.	216,3	247,7	373,8
Wijnen	"	1.066,2	898,8	1.069,6
Cigaretten	1.000 ton	13,9	16,1	20,1

	Aantal bouwvergunningen	Oppervlakte in 1.000 m ²	Waarde in miljoenen pesos
1945	14.789	1.967,3	241,4
1946	17.200	2.588,4	319
1947	14.792	2.345,3	327,2
1948	17.644	2.232	371,8
1949	17.153	2.145,8	545,2
1950 (9 mnd) ..	13.332	1.560,4	491,4

Uit de vergelijking van de waarde met de overige gegevens (aantal verleende vergunningen en bebouwde oppervlakte) kan een aanzienlijke stijging van de bouwrijzen worden afgeleid, geheel in overeenstemming met de ontwikkeling van het loon- en prijspeil.

Buenos Aires, 3 Februari 1951.

J. E. SPINOSA CATTELA.

INTERNATIONALE NOTITIES

De Internationale Herstelbank

De „International Bank for Reconstruction and Development” heeft in Februari jl. twee nieuwe leningen aangekondigd. De ene, ten belope van \$ 15 mln, is bestemd voor de „Brazilian Traction Light and Power Company”, de andere, die een bedrag van \$ 60 mln, waarvan \$ 50 mln direct door de Wereldbank wordt geleverd, omvat, is bestemd voor Zuid-Afrika.

Na deze twee leningen beschikt de Bank nog slechts over \$ 10 mln aan niet vastgelegde dollars. Weliswaar heeft zij nog ongeveer \$ 400 mln aan niet-uitbetaalde gelden, maar het merendeel hiervan is vastgelegd in reeds verstrekte leningen. Het ogenblik, waarop de Bank haar dollars moet aanvullen, wil zij althans in staat zijn credieten te verstrekken in het tempo van vorig jaar, nadert, aldus „The Banker” van deze maand, derhalve snel. Het zal de Bank vermoedelijk beter schikken met emissies van haar eigen obligaties van betrekkelijk kleine bedragen enkele malen per jaar ter markt te komen, dan een groot bedrag ineens te emitteren. Het gevolg van grote emissies is immers, dat grote bedragen onbenut blijven en dat weinig of geen rente wordt getrokken. Een andere, reeds enkele malen door de Bank toegepaste, methode om dollars te mobiliseren is de verkoop van obligaties van credietnemers van de Bank aan commerciële banken in de Verenigde Staten.

„If the Bank is to find new customers, it may also have to give further thought to the cost of its facilities”, vervolgt

genoemd blad. Momenteel wordt één der grootste posten deze kosten gevormd door de 1 pCt garantiecommissie, die de Bank aan alle credietnemers in rekening brengt. Deze commissie wordt gestort in een speciale verliezenreserve, die eind 1950 was aangegroeid tot \$ 16.851.907. Volgens de „Articles of Association” van de Bank moet deze commissie worden geheven gedurende een minimumperiode van 10 jaar. Het is derhalve zeer goed mogelijk, dat credietnemers, die nu crediet van de Bank verkrijgen, na vijf of zes jaren van dit deel van de op hun leningen drukkende last worden bevrijd. De Bank heeft de last, die op de credietnemers rust, al verlicht door de zgn. „stand-by”-commissie, d.i. de rente, die moet worden betaald op reeds toegewezen, maar nog niet opgenomen gelden, te verlagen van $1\frac{1}{2}$ tot $\frac{3}{4}$ pCt.

Het terrein, waarop de Bank haar activiteiten uitstrekt, zou aanzienlijk worden uitgebreid, indien de Bank een belangrijke rol zou gaan spelen in de operaties van „Point Four” of het Colombo-plan. De verwachtingen dienaangaande dienen evenwel niet te optimistisch te zijn, zegt genoemd blad. Immers, de Bank wordt nog steeds bestuurd volgens zeer voorzichtige en commerciële beginselen en zij weigert nog steeds zich in te laten met „stop-gap business”. Hoewel zij een waarnemer heeft uitgezonden naar de technische besprekingen, betreffende de plannen voor de ontwikkeling van Zuid- en Zuid-Oost-Azië, die in Colombo plaatsvinden, zijn de autoriteiten van de Bank nog steeds geneigd het Colombo-plan meer als een ondersteuningsmaatregel dan als een commerciële aangelegenheid te beschouwen.

Penicillineproductie

In het Maartnummer van „Wirtschaftsdienst”, een uitgave van het „Hamburgisches Welt-Wirtschafts-Archiv”, troffen wij een artikel aan over het productieproces en de toepassingsmogelijkheden van penicilline, waarin o.a. enige gegevens worden verstrekt omtrent de huidige stand van de productie van dit geneesmiddel:

Aangezien de productie-installaties in vele landen nog voortdurend worden uitgebreid, of nog slechts in het voorbereidingsstadium verkeren, is het zeer moeilijk de voorbepaalde productie van penicilline nauwkeurig te ramen. Slechts omtrent de productie in de Verenigde Staten, die, naar men aanneemt, ongeveer 80 pCt van de wereldproductie omvat, zijn enige gegevens bekend. Deze zijn echter op zichzelf alleszins het vermelden waard, omdat hierin enerzijds de snelle productiestijging en anderzijds de door de voortbrenging in het groot sterk gedaalde marktprijs duidelijk tot uiting komt.

Productie en marktprijzen van penicilline in de Verenigde Staten

Jaar	Productie (in mrd eenheden)	Marktprijzen (in \$ per 100.000 eenheden)
1943	21	—
1944	1.633	2,83
1945	7.052	1,06
1946	25.809	0,50
1947	41.426	0,28
1948	95.855	0,24
1949	133.229	0,13
1950 1e kwartaal.	46.336	0,10

Zoals gezegd, zijn van de andere productielanden vrijwel geen gegevens bekend. De totale productiecapaciteit van West-Europa werd voor 1949 geraamd op ongeveer 23 biljoen eenheden. De belangrijkste productielanden zijn hier Engeland, Frankrijk, Denemarken, België, Nederland

en van 1950 af ook de Westduitse Bondsrepubliek. Naar verluidt is ook Italië van 1950 af met de productie op grootschaal begonnen, terwijl in Spanje met behulp van Amerikaans particulier kapitaal een grote productie-installatie wordt gebouwd. Gegevens omtrent de productie in de Sovjet-Unie en de Aziatische landen zijn — met uitzondering van Japan, waar de huidige capaciteit op 6 biljoen eenheden wordt geraamd — niet bekend.

De totale wereldhandel in 1950 bedroeg ongeveer 50 biljoen eenheden. Het grootste deel van de uitvoer komt voor rekening van de Verenigde Staten, die in 1946, 1947, 1949 en het eerste kwartaal van 1950 resp. 12.155, ca 26.500, 33.944 en 11.888 mrd eenheden exporteerden. Van November 1950 af, is penicilline echter onderworpen aan exportcontrole. Naast de Verenigde Staten voeren voorts Engeland en Frankrijk penicilline uit.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Naamens het Nederland-Amerika Instituut/Nederlandsch-Amerikaansche Fundatie, Museumplein 4, Amsterdam, tel. 22280, wordt hierdoor medegedeeld, dat Prof. Frank L. Kidner, hoogleraar in de economie aan de Universiteit van Californië, een lezing zal houden over „International investment and the problem of backward areas”.

De lezing zal plaatsvinden op Woensdag 11 April 1951 in het Instituut voor Scheepvaart en Luchtvaart, Burg. s'Jacobplein 10 te Rotterdam, aanvang 8 uur.

Toegangsbewijzen voor deze lezing worden gratis verstrekt door het Nederland-Amerika Instituut.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de gehele verslagweek zeer krap. De ultimo bracht in de eerste plaats een niet onaanzienlijke omzetting van giraal in chartaal geld mede; blijkende uit een stijging van de bankbiljettencirculatie met f 29 mln tussen 19 en 27 Maart. In de tweede plaats leidde ook de met het slechter worden van de Nederlandse betalingsbalanspositie samenhangende gestegen netto-deviezenaankopen tot een groter beroep op de liquide middelen der banken.

Uiteraard bracht deze ontwikkeling mede, dat door de banken in de eerste plaats vervallend schatkistpapier niet werd verlengd. De daling van het tegoed van het Rijk bij de circulatiebank van f 123 mln per 19 Maart tot f 82 mln per 27 Maart zal hieraan althans voor een gedeelte moeten worden toegeschreven. Van de zijde van die instellingen, welke behoefte aan, liquide middelen het bedrag van het vervallend schatkistpapier te boven ging, werd op de geldmarkt papier verkocht, hetgeen de disconto's deed stijgen tot $1\frac{1}{2}$ — $\frac{9}{16}$ pCt voor alle termijnen. Voorts werd er door banken en discontohandelaars beroep op de centrale bank gedaan, tot uiting komende in een stijging van de post gedschotten in rekening courant op de weekstaat met f 23 mln t.o.v. de week tevoren. Callgeld was voor de discontohandelaars moeilijk te verkrijgen; de callgeldrente bleef de gehele verslagweek op het maximum van $1\frac{1}{4}$ pCt gefixeerd.

De kapitaalmarkt.

Het koersniveau op de aandelenmarkt vertoonde ook gedurende de verslagweek per saldo slechts zeer weinig verandering. Indien men de stand van het algemene indexcijfer per 30 Maart (158,0) stelt tegenover die op 23 Februari (159,4) en 19 Januari (160,2), blijkt wel, dat in de laatste maanden van een uitgesproken beweging van

het koersniveau naar boven of beneden geen sprake is geweest.

Eenzijds is de geprononceerde inflatiestemming ter beurse geweken. Een dergelijke stemming is meestal het gevolg van het tot een steeds groter aantal beleggers doordringen van het inflatiesentiment en de verdere verergering van de inflatievrees bij degenen, die hieraan reeds lijden. Momenteel blijft er echter op dit punt niet zo heel veel meer verder door te dringen en te verergeren. Dat er een wereldprijsstijging is (geweest) en dat ook in ons land een inflatoire spiraal in werking is, is thans wel bij zo goed als iedereen in den lande bekend. Anderzijds is het politieke nieuws nog niet zo gunstig, dat een „vredesmentaliteit”, die o.i. zowel een daling van de goederenprijzen als een koersdaling op de internationale effectenbeurzen zou meebrengen, algemeen veld wint.

Het is in deze constellatie niet te verwonderen, dat ondernemingen, die wensen te emitteren, het zekere voor het onzekere nemen en met hun emissies aan de markt komen. De laatste tijd was de stemming hiervoor niet ongunstig. De introductie van de „opengebroke” Brouwerij d'Oranjeboom (f 2,4 mln à 160 pCt) ter beurse slaagde met vlag en wimpel, en de claimnoteringen van de emissies, die vorige weken werden aangekondigd (Berghuizer Papierfabrieken f 3 mln à 135 pCt, Machinefabriek Fr. Smulders f 0,3 mln à 110 pCt, en Lyempf f 1,5 mln à 120 pCt) bleven goed op peil. Gedurende de verslagweek werd wederom een aantal nieuwe emissies geannonceerd, nl. Chemische fabriek Naarden (f 1,2 mln à 110 pCt), Albatros Superfosfaatfabrieken (f 4,1 mln à 110 pCt) en Van Gelder Zonen (f 5,6 mln à 105 pCt). Men krijgt echter de indruk, dat thans weer een periode aanbreekt, waarin nieuwe emissies minder gunstig worden ontvangen, met de mogelijkheid van lage claimprijzen en koersdalingen bij ondernemingen, waarvan emissieplannen bekend worden.

Wat de obligatiemarkt betreft, in de nieuwe week werd de uitgifte aangekondigd van een nieuwe staatslening ter grootte van f 200 mln. Het doel wordt omschreven als consolidatie van vlottende schuld in het kader van de financiering van de buitengewone militaire uitgaven. De rentevoet bedraagt $3\frac{1}{2}$ pCt bij een maximum looptijd van 25 jaar en een gemiddelde looptijd van $15\frac{1}{2}$ jaar, de emissiekoers 100 pCt. De rentevoet komt derhalve nagenoeg overeen met de op de kapitaalmarkt heersende rentestand. De goedkoop-geldpolitiek is hiermede opgeofferd aan het consolideren van staatschuld, een ontwikkeling, welke uit monetair oogpunt niet anders dan toegejuicht kan worden.

22 Maart 1951   30 Maart 1951

Aand. indexcijfers

Algemeen	157,9	158,0
Industrie	224,5	224,1
Scheepvaart	177,9	178,6
Banken	127,5	127,0
Indon. aand.	54,7	55,2

Aandelen

A.K.U.	182 $\frac{3}{4}$	180 $\frac{1}{2}$
Philips	250	249
Unilever	226 $\frac{1}{2}$	227
H.A.L.	191 $\frac{1}{2}$	181 exd.
Amsterdam Rubber	123 $\frac{1}{4}$	123 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	123 $\frac{3}{4}$	128 $\frac{1}{4}$
Kon. Petroleum	299 $\frac{3}{4}$	299 $\frac{1}{2}$

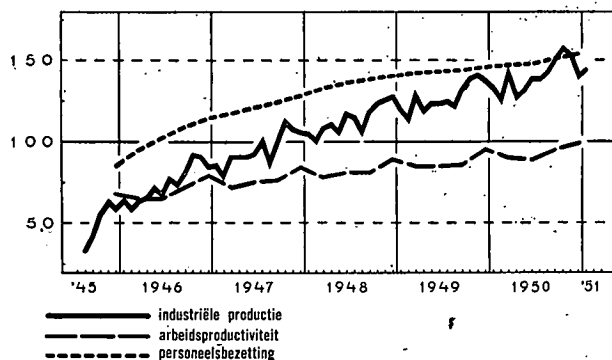
Staatsobligaties

2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	77 $\frac{3}{4}$	77 $\frac{15}{16}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	96 $\frac{7}{8}$	96 $\frac{9}{16}$
3 pCt Invest. certif.	95 $\frac{15}{16}$	95 $\frac{13}{16}$
3 pCt Dollarlening	100 $\frac{5}{8}$	100 $\frac{15}{16}$

J. C. B.

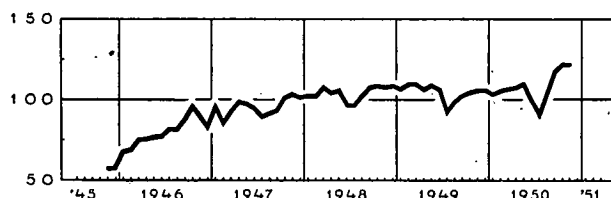
GRAFIEKEN

Productie, arbeidsproductiviteit en personeelsbezetting van de industrie in Nederland. (1938 = 100)

Bron: C.B.S.

Industriële productie in België. (1936/'38 = 100)

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek.

STATISTIEKEN**DE NEDERLANDSCHE BANK.**

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munitariaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
5 Mrt '51	1.192.625	955.960	3.342	263.128	123.491
12 Mrt '51	1.192.311	968.274	3.580	270.445	80.669
19 Mrt '51	1.192.511	952.392	2.426	275.522	87.700
27 Mrt '51	1.192.616	944.515	2.466	276.116	101.174
2 Apr. '51	1.192.607	929.566	2.301	291.418	110.813

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldo voortvloeiende uit betalings-accorden	Ander saldo van niet-ingen-zeten
5 Mrt '51	2.811.856	2.243.011	193.118	1.385.507	352.832	106.026
12 Mrt '51	2.759.499	2.272.359	179.305	1.385.507	388.555	104.481
19 Mrt '51	2.731.816	2.213.906	123.212	1.385.507	338.331	104.468
27 Mrt '51	2.761.246	2.201.032	81.741	1.385.506	367.387	104.631
2 Apr. '51	2.776.724	2.186.054	72.320	1.454.544	397.677	108.316

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars)

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
7 Febr. 1951	21.110	20.513	359	21.641
14 Febr. 1951	21.025	20.431	367	21.808
21 Febr. 1951	20.972	20.380	370	21.853

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
7 Febr. 1951	23.104	21.071	795	19.075
14 Febr. 1951	23.097	21.042	864	18.952
21 Febr. 1951	23.087	20.953	796	18.934

BERICHT

Abonné's van „Economisch-Statistische Berichten” wordt beleefd verzocht — voor zover zij dit nog niet deden — hun abonnementsgeld voor het jaar 1951, ten bedrage van f 26 voor het binnenland of f 28 voor het buitenland (voor boekhandelaren minus de gebruikelijke korting) vóór medio April a.s. te willen voldoen door storting op postgirorekening No 8408 of op onze rekening bij de heren R. Mees & Zonen, alhier.

Abonné's in België/Luxemburg kunnen de tegenwaarde in francs van het verschuldigde bedrag storten op onze rekening B 26198 bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postrekening No 260.34.

vacatures

Groot CONFECTIEBEDRIJF
in Amsterdam

vraagt voor spoedige indiensttreding

Bedrijfsadministrateur

Vereisten: middelbare schoolopleiding, diploma M.B.A., organisatietalent, praktijkervaring; leeftijd tot 35 jaar.

Brieven met volledige gegevens omtrent opleiding, vroegere en huidige functies enz. onder nr. ESB bureau van dit blad. (14-3)

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

**Fa. A. O. Beuth van
Wickevoort Crommelin**
Cornis. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410

**Onafh. Verzekeringsadv.
LOD. S. BEUTH**

deskundige ter zake van:

Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel
Oranisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen
Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen-en Spaarfondsen

Verschenen:

Enige opmerkingen over

**HET
EIGENDOMSRECHT**

en de daarmede verband
houdende doelstellingen van
het Socialisme

door

Dr. Ir. J. G. J. C.
NIEUWENHUIS.

Uitgave van de Vader-
landse Kring. Verkrijgbaar
in de boekhandel of bij
het Secretariaat: Burgem.
Knappertlaan 32, Schiedam.

Prijs f 0.75

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

3 1/2 PCT

NEDERLANDSE STAATSLENING 1951

uit te geven tot een bedrag van

f 200.000.000

ter consolidatie van vlottende schuld in het kader van de
financiering van de buitengewone militaire uitgaven.

Deelneming verzekerd tot een bedrag van f 92.000.000

KOERS VAN UITGIFTE 100%

Schuldbewijzen aan toonder groot nominaal f1000.—, f500.— en f100.—;
schuldregister-inschrijvingen groot ten minste f100.000.—

Looptijd ten hoogste 25 jaren. Behoudens de bevoegdheid tot versterkte of
algehele delging geschiedt de aflossing, te beginnen in 1952, jaarlijks per
1 April volgens het in het prospectus aangegeven schema.

Coupons per 1 April en 1 October

INSCHRIJVING

op 12 April 1951 van 9 tot 16 uur

bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te Amsterdam, uitsluitend
door bemiddeling van Banken of Commissionairs in effecten, leden van de
Vereeniging voor den Effectenhandel (Bedrijfsgroep Effectenhandel).

Aanvragen tot inschrijving moeten zo tijdig worden opgegeven, dat zij door
de Bank of Commissionair op de inschrijvingsdag kunnen worden ingediend
bij het Agentschap.

STORTING

op 1 Mei 1951 vóór 12.30 uur

bij de Nederlandsche Bank N.V. te Amsterdam.

vacatures

In ons filiaal Amsterdam
bestaat de vacature van

PERSONEELCHEF

Voor deze functie komt in aanmerking iemand van academisch of gelijkwaardig niveau (leeftijd tot ongeveer 40 jaar), die jarenlange ervaring heeft in het leiding geven aan een grote groep mensen (lieft ook vrouwelijk personeel).

Voorkeur bestaat voor degenen, die een gedegen praktijk hebben opgedaan, hetzij op het gebied van het personeelbeleid, hetzij in sociaal-cultureel werk.

De Directie van het filiaal Amsterdam is bereid aan hen, die bovenstaande kwalificaties in voldoende mate bezitten en tevoren schriftelijk hiertoe de wens te kennen hebben gegeven, nadere inlichtingen omtrent deze functie te verstrekken.

de Bijenkorf

Amsterdam

Nederlandsche Handel-Maatschappij, n.v.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren
in Nederland, Azië en Afrika
New York   Londen

Tanger: Société Hollandaise de Banque et de Gestion

HANDELSBEMIDDELING
FINANCIERING VAN
IM- EN EXPORTTRANSACTIES

Abonneert U op de E.-S.B.

VAN GELDER ZONEN N.V.

gevestigd te Amsterdam

UITGIFTE van
f 5.562.000,— gewone aandelen

in stukken van f 1000,— nom. aan toonder of op naam, ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1951 en volgende boekjaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van claims van gewone en preferente aandelen, openstellen op

WOENSDAG, 11 APRIL 1951

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, bij hun kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage

tot de koers van 105 pCt.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

De Twentsche Bank N.V.
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Amsterdam, 30 Maart 1951.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijkdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aange tekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs